

VEENE KEELE GRAMMATIKA LÜHIÜLEVAADE

КРАТКИЙ СПРАВОЧНИК ПО РУССКОЙ
ГРАММАТИКЕ

Kirjastus Pangloss
© All rights reserved

Käesoleva väljaande osaline või täielik reprodutseerimine mis tahes vormis või mis tahes viisil on keelatud.

SISUKORD

TÄHED JA HÄÄLIKUD	3
FONEETIKA	4
Täishäälikud ehk vokaalid	4
Kaashäälikud ehk konsonandid	5
RÕHK JA SILP.....	6
Rõhk.....	6
Silp	7
Häälikute vaheldus.....	8
MORFOLOOGIA	9
NIMISÕNA.....	9
Nimisõnade sugu.....	10
Nimisõnade arv	11
Nimisõnade käänded.....	12
Nimisõnade käänamine	15
OMADUSSÕNA	21
Omadussõnade käänamine.....	23
ARVSÕNA	26
Põhiarvsõnad.....	26
Põhiarvsõnade käänamine.....	27
Koguarvsõnad	29
Järgarvsõnad	30
ASESÕNA.....	32
Eitavad asesõnad.....	35
Umbmäärased asesõnad	35
TEGUSÕNA	36
Infinitiv	36
Tegusõna kaks tüve.....	36
Tegusõna aspekt.....	37
Tegevusmoodus	39
Sihilised ja sihitud verbid. Tegumood	41
Tegusõnade pööramine	42
MÄÄRSÕNA.....	49
EESSÕNA.....	50
SIDESÕNA.....	58
KILDSÕNAD ehk PARTIKLID	60

TÄHED JA HÄÄLIKUD

Vene keel kuulub koos ukraina ja valgevene keelega slaavi keelte idaslaavi gruppi.

Häälikute märkimiseks kirjas kasutab vene keel kirillitsat. Vene keele tähestik koosneb 33 tähest.

VENE TÄHESTIK

Trükitähed	Tähtede nimetused	
А а	а	
В в	бэ	
В в	вэ	
Г г	гэ	
Д д	дэ	
Е е	јэ	
Ё ё	јо	
Ж ж	жэ	
З з	зэ	
И и	и	
Й й	и краткое (ј)	
К к	ка	
Л л	эл	
М м	эм	
Н н	эн	
О о	о	
П п	пэ	
Р р	эр	
С с	эс	
Т т	тэ	
У у	у	
Ф ф	эф	
Х х	ха	
Ц ц	цэ	
Ч ч	чэ	
Ш ш	ша	
Щ щ	ща	
Ъ ъ	твердый знак	<i>(kõvendusmärk)</i>
Ы ы	ы	
Ь ь	мягкий знак	<i>(pehmendusmärk)</i>
Ю ю	ју	
Я я	ја	

Vene keeles ei kirjutata alati nii, nagu hääldatakse. Kirjaviis on tavaliselt püsivam kui hääldamine, s.t kirjaviis püsib oma ajaloolisel kujul, hääldamine aga on muutunud.

FONEETIKA

Täishäälikud ehk vokaalid

Vene keeles kasutatakse täishäälikute märkimiseks järgmisi tähti: **а, о, у, ы, и, э** (põhivokaalid) ning tähti **я, е, ё, ю**, millel on olenevalt asukohast kaheksugune tähendus:

1) sõna alguses, pärast täishäälikuid, samuti pärast **ъ, ь** tähistavad need tähed täishäälikuid **а, э, о, у** koos eelneva j-ga (я = ja, е = jэ, ё = jo, ю = jy), näiteks:

яблоко	[ja]блоко
объяснить	об[ja]снить

единый	[jэ]диньй
поехать	по[jэ]хать
съел	с[jэ]л

ёлка	[jo]лка
поёт	по(jo)т
объём	об[jo]м

юноша	[ju]ноша
поют	по[jy]т
льют	л[jy]т

2) kui tähed **я, е, ё, ю** asuvad kaashäälikute järel, tähistavad nad täishäälikut ja sellele eelneva kaashääliku pehmust, näiteks:

мясо	[м']асо
сюда	[с'у]да
нёс	[н'о]с
север	[с'эв'э]р

Kaashäälikud ehk konsonandid

Kaashäälikute tähistamiseks kasutatakse järgmisi tähti:

б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ

Kaashäälikud jagunevad **helilisteks** ja **helituteks**. Osa helilisi ja helituid kaashäälikuid moodustavad paarid:

Helilised	б	в	г	д	ж	з
Helitud	п	ф	к	т	ш	с

Kaashäälikutel **л, м, н, р** ei ole vastavaid helituid paare – nad on alati helilised.

Häälikud **ц, ч, х** on helitud ning neil puuduvad vastavad helilised paarid.

Sõltuvalt asukohast sõnas (fraasis) võivad helilised kaashäälikud muutuda hääldamisel helituteks ja vastupidi.

Helilised häälikud muutuvad helituteks sõna lõpus ja helitute kaashäälikute ees, näiteks:

вперёд	[фперёт]
вторник	[ф]торник
сад	[сат]

Helitutena häälduvad ka eessõnade lõpus asuvad helilised kaashäälikud, kui neile järgneb helitu kaashäälikuga algav sõna, näiteks:

в комнате	[ф-к]омнате
над столом	на[т-с]толом

Helitud häälikud muutuvad helilisteks enne helilisi kaashäälikuid, v.a enne kaashäälikuid **р, л, м, н, в**, näiteks:

сделать	[з]делать
отдых	о[д]дых

ага:	
слой	[с]лой
три	[т]ри

Helilistena häälduvad ka eessõnade lõpus asetsevad helitud kaashäälikud, kui järgneb helilise kaashäälikuga **б, г, д, в, з** algav sõna, näiteks:

к дому [г-д]ому
от дороги о[д-г]аража

Vene keele foneetika tähtsaks iseärasuseks on **palataliseeritud** ja **palataliseerimata** kaashäälikute eristamine. Vastavalt sellele, kas neile on iseloomulik palatalisatsioon (peenendus) või mitte, moodustab enamik vene keele kaashäälikuid paarid:

Palataliseerimata	к	г	х	т	д	с	з	п	б	ф	в	л	р	м	н
Palataliseeritud	к'	г'	х'	т'	д'	с'	з'	п'	б'	ф'	в'	л'	р'	м'	н'

Mõningad kaashäälikud ei moodusta paare. Mõned neist on alati palataliseerimata (**ц, ш, ж**), mõned – ainult palataliseeritud (**ч, щ**).

Märkused

1. Kaashäälikut **щ** hääldatakse häälikuühendina [шш'] või [ш'ч].
2. Täht **ь** kaashääliku ees ja sõna lõpus tähistab eelneva kaashääliku pehmust (путь, семь, возьми, настольный); enne täishäälikut näitab aga, et täishäälikut tähistavat tähte hääldatakse kui j ühendit täishäälikuga, näiteks: семья –сем[ja], в семье – в сем[j'э].
3. Täht **ъ** näitab, et temale järgnevat täishäälikut hääldatakse kui j ühendit vastava täishäälikuga, näiteks: съел – с[jэ]л, подъем – пад[jо]м.

RÕHK JA SILP

Rõhk

Erinevalt eesti keelest, kus rõhk on tavaliselt esimesel silbil, **on vene keeles rõhk vaba**, mis tähendab, et see võib olenevalt konkreetsest sõnast olla mis tahes silbil (näit *берег, товарищ, молодец* jne).

Mõnedel sõnadel (tavaliselt ühesilbilised eessõnad, sidesõnad ja abisõnad) ei olegi rõhku (*у брата, пошёл бы, скажи-ка*).

Sõna piires võib rõhk olla **liikumatu või liikuv**. Liikumatu rõhk jääb sõna muutumisel samale silbile (*памятник, памятники, к памятнику*).

Liikuva rõhu puhul satub rõhk käänamisel või pööramisel erinevatele silpidele (*вода, воды, воде, воды, водам*).

Rõhu asendist võib vene keeles oleneda sõnade või sõnavormide tähendus, näiteks:

замок – замок	loss, palee; kindlus – lukk
руки – руки	käed – kätt
воды – воды	veed – vett

Silp

Silp on põhiliseks hääldamisühikuks. Silp koosneb kindlasti ühest silpimoodustavast häälikust, milleks on tavaliselt täishäälik, ning häälikutest, mis ei moodusta silpi. Neid võib olla erineval hulgal (*го-род, у-тро, страх*). Kõige lihtsam on eraldada silpe, kus vahelduvad järgemööda üks kaas-, üks täishäälik: *хо-ро-шо, га-зе-та, вы-да-ча*. Keerulisem on eraldada silpe, kui tegemist on kaashäälikute ühendiga täishäälikute vahel. Sel juhul kehtivad järgmised reeglid:

1) grupp „spirant (ahtushäälik) + spirant”, samuti „spirant + sonorant (л, м, н, р)” kuulub järgmise silbi juurde: *ку-плю, зве-зда, о-дни, до-брый*;

2) grupis „sonorant + spirant” kuulub sonorant eelmisesse silpi, aga spirant – järgmisesse: *стро-ка, кар-та, коль-цо, кон-чать*.

Sõnade poolitamine ei lange alati kokku sõnade foneetilise jagunemisega silpideks.

Sõnade poolitamisel tuleb silmas pidada järgmisi reegleid:

1. Sõna võib järgmisele reale üle kanda vaid tervete silpide kaupa, kusjuures iga täishäälik ühes kaashäälikutega moodustab silbi: *же-лезо, желе-зо, тра-ктор, трак-тор*.
2. Konsonantühendi poolitamine on vene keeles vaba: *се-стра, сес-тра, сест-ра*.
3. Ühesilbilisi sõnu ei saa poolitada: *ждать, здесь, встреч*.
4. Ei saa jätta eelmisele reale või kanda üle järgmisele ühte tähte, isegi kui see moodustab omaette silbi (näiteks sõnas *улица* ei või jätta tähte *у* eelmisele reale).
5. Kui sõnas on kõrvuti kaks ühesugust kaashäälikut tähistavat tähte, siis jääb üks eelmisele reale, teine kantakse üle järgmisele: *стеклян-ный, сум-ма*.
6. Tähed *й, ь, ъ* jäävad alati eelmisele reale: *вой-на, возь-ми, подь-езд*.
7. Poolitada ei saa eesliidet, kui see koosneb ühest silbist: *при-ходить, за-ходить, от-ходить*.
8. Tähte *ы* ei eraldata eelnevast eesliitest: *преды-дущий, разы-скать*.
9. Ei tohi eraldada tüve viimast kaashäälikut, mis eelneb liitele: *род-ной, город-ской, рус-ский*.

10. Liitsõnu poolitatakse koostisosade järgi: *семи-дневный* (mitte *семидневный*).

Хäälikute vaheldus

Ühe ja sama sõna muutevormides ning uute sõnade tuletamisel liidete abil toimub mõnikord ühtede хäälikute (nii kaas- kui ka täishäälikute) asendumine teistega, samuti esineb tüves ja liidetes ka täishäälikute kadu. Ühtede хäälikute asendumist teistega nimetatakse vahelduseks, väljalangevaid täishäälikuid nimetatakse kaduvaiks täishäälikuteks. Vene keeles on rohkem levinud kaashäälikute vaheldus.

Тäishäälikute vaheldus

О – А	заря – зори, смотреть – просматривать
Е – И – О	соберу – собираю – сбор
О – Ы	сохнуть – засыхать, вздох – вздыхать
О – nullхäälik	сон – сна, дно – dna
Е – nullхäälik	день – дня, образец – образца, беру – брать, ручка – ручек
И – nullхäälik	собирать – собрать, начинаю – начну
Ы – nullхäälik	посылать – послать

Каashäälikute vaheldus

К – Ч	строка – строчка, крепкий – крепче
К – Ч – Ц	рыбак – рыбачить – рыбацкий
Г – Ж	долг – должен, дорога – дорожка, дорогой – дороже
Г – Ж – З	друг – дружеский – друзья
Ц – Ч	лицо – личный, палец – пальчик
Х – Ш	ухо – уши, сухой – суше
С – Ш	писать – пишу, просить – прошу, носить – ношу
З – Ж	возить – вожу, низкий – ниже
Т – Ч	ответить – отвечаю, хотеть – хочу
Д – Ж	видеть – вижу, сидеть – сижу, молодой – моложе
СК – Щ	искать – ищу, доска – дощечка
СТ – Щ	простой – проще, толстый – толще
П – ПЛ	купить – куплю, терпеть – терплю
Б – БЛ	любить – люблю, оскорбить – оскорблю
В – ВЛ	ловить – ловлю, дешёвый – дешевле

MORFOLOOGIA

NIMISÕNA

Nimisõnale on vene keeles iseloomulikud elusa/elutu, soo-, arvu- ja käändekategooriad.

Elusolendeid ja elutut tähistavad nimisõnad

Elusolendeid märkivateks nimisõnadeks on inimeste ja loomade nimetused (*человек, студентка, собака, насекомое*). Enamjuhtudel on need nais- või meessoost. Meessoost nimisõnad nimetavad tavaliselt meessoost isikut või looma, naissoost nimisõnad – naissoost isikut või looma. Mõned elusolendeid tähistavad nimisõnad on kesksoost, näiteks: *существо, животное, насекомое*. Elutut tähistavateks nimisõnadeks on muude esemete ja nähtuste nimetused (*книга, билет, природа, способность, движение*).

Elusolendeid ja elutut tähistavatele nimisõnadele on iseloomulikud morfoloogilised erinevused:

Elusolendeid tähistavate meessoost nimisõnade partitiiv (винительный падеж) langeb nii ainsuses kui ka mitmuses kokku genitiivi vormiga (родительный падеж), näiteks: *вижу брата (В.), братьев (В), нет брата (Р.), братьев (Р)*.

Elusolendeid tähistavate meessoost nimisõnade ainsus ja mitmus:

Винительный падеж	=	родительный падеж
Вижу кого?		Нет кого?
Вижу мальчика.		Нет мальчика.
Вижу мальчиков.		Нет мальчиков.

Elutut tähistavate nimisõnade partitiivi vorm langeb ainsuses ja mitmuses kokku nominatiivi vormiga (именительный падеж), näiteks: *нужен билет, нужны билеты, купил билет, купил билеты*.

Elutut tähistavate nimisõnade ainsus ja mitmus:

Винительный падеж	=	именительный падеж
Строить что?		Что построено?
Строить дом.		Построен дом.

Elusolendeid tähistavate naissoost ja keskssoost nimisõnade partitiivi ja genitiivi vormid langevad kokku vaid mitmuses, näiteks: *нет сестёр, нет животных, вижу сестёр, вижу животных*, kuid ainsuses: *нет сестры, вижу сестру*.

Nimisõnade sugu

Vene keele nimisõnad võivad olla mees-, nais- või keskssoost. Erandi moodustavad sõnad, millel on ainult mitmus.

Meessoost sõnade hulka kuuluvad nimisõnad, mille ainsuse nominatiivi (именительный падеж) lõpus on:

- 1) kaashäälik: *каталог, администратор, банк, дом*,
- 2) pehmendusmärk (-ь), kusjuures ainsuse genitiivi (родительный падеж) lõpus on -я: *день – дня, январь – января*
- 3) -й: *юбилей*.

Naissoost sõnade hulka kuulub enamik nimisõnu, mille ainsuse nominatiivi (именительный падеж) lõpus on:

- 1) -а (-я) *экскурсия, цена, тётя, земля*,
- 2) pehmendusmärk (ь), kusjuures ainsuse genitiivi (родительный падеж) lõpus on -и: *речь – речи, ночь – ночи, цепь – цепи*.

Keskssoost sõnade hulka kuuluvad nimisõnad, mille ainsuse nominatiivi (именительный падеж) lõpus on:

- 1) -о (-е): *средство, поле, лекарство, условие*,
- 2) -мя: *имя, время*,
- 3) käändumatud võõrkeelest pärinevad elutut märkivad nimisõnad: *бюро, интервью, какао, пальто, такси*.

Lühendite jagunemine sookategooria järgi sõltub tavaliselt põhisõna soost. Näiteks on lühend ООН (Организация Объединённых Наций) naissoost, sest põhisõna (организация) on naissoost. Erandiks on mõningad palataliseerimata kaashäälikuga lõppevad lühendid, mis kuuluvad meessoost sõnade hulka, näiteks *вуз*, kuigi antud lühendi põhisõnaks on „заведение” (*вуз – высшее учебное заведение*).

Geograafiliste nimetuste ja perioodiliste väljaannete sugu määratakse kindlaks üldnime järgi, mida nad tähistavad: Сан-Франциско (*город*) — mees, Миссисипи (*река*) — naiss, Онтарио (*озеро*) — kesks, „Таймс” (*газета*) — naiss.

Lisaks mees-, nais- ja kesksooist sõnadele on olemas sõnad, mille kuuluvus määratakse kindlaks olenevalt kontekstist (nt *коллега, сирота, соня, зубрила, бродяга* jt).

Näiteks:

*Моя коллега поехала в командировку.
Мой коллега не умеет водить машину.*

Nimisõnade arv

Enamikku vene keele nimisõnu kasutatakse ainsuses ja mitmuses.

Nimisõnade mitmus moodustatakse järgmiste sõnalõppude abil: **-ы, -и** (mees- ja naissugu) ja **-а, -я** (kesksugu).

Näiteks:

стол – столы, сумма – суммы, земля – земли, день – дни, юбилей – юбилеи, мнение – мнения, окно – окна, поле – поля, море – моря.

Erandid:

1. Mõningatel nimisõnadel on mitmuses lõpp **-а, -я** tavaliste **-ы, -и** asemel: *город – города, учитель – учителя, край – края.*
2. Mõningatel meessoost nimisõnadel on mitmuses lõpp **-ья**: *брат – братья, муж – мужья.*
3. Üksikutel nimisõnadel võib sõltuvalt tähendusest olla lõpus **-ы, -и** või **-а, -я**, näiteks: *цветы (роза, фиалка) ja цвета (красный, белый), листы (бумаги) ja листья (дерева).*
4. Nimisõnad, mille lõpus on **-ю**, saavad mitmuses lõpu **-и**: *яблоко – яблоки, окошко – окошки.* Mitmuses on lõpp **-и** ka sõnadel: *ухо – уши, плечо – плечи, колено – колени.*
5. Meessoost nimisõnad, mille lõpus on **-анин, -янин**, saavad mitmuses lõpu **-е**: *гражданин – граждане, англичанин – англичане, крестьянин – крестьяне.*
6. Meessoost nimisõnad lõpuga **-онок, -ёнок** saavad mitmuses lõpu **-ата, -ята**: *мышонок – мышата, цыплёнок – цыплята, телёнок – телята*
7. Nimisõnade *небо, чудо* mitmuse vormis lisandub liide **-ес-**: *небеса, чудеса* ning nimisõnadel, mille lõpus on **-мя – -ен-**: *имя – имена, время – времена, семя – семена.*

Osa nimisõnu kasutatakse ainult ainsuses.

1. Nimisõnad, mis tähendavad ainet, mida võib mõõta, kuid mitte loetleda: *молоко, масло, железо, земляника, морковь.*
2. Nimisõnad, mis tähistavad objektide hulka kui tervikut (kogumõisted): *студенчество, молодёжь.*
3. Abstraktsed nimisõnad, mis tähistavad tunnuse, tegevuse või seisundi nimetust: *молодость, ловкость, белизна, бегство.*

Mõningaid nimisõnu kasutatakse ainult mitmuses.

1. Paarisobjektide nimetused: *очки, сани, ножницы, брюки, весы.*
2. Mängude ja tavandite nimetused: *прятки, шахматы, похороны, именины, проводы.*
3. Sõnad, mis tähistavad looduse seisundit ja ajavahemikke: *сумерки, будни, сутки, каникулы.*
4. Mõningad geograafilised nimetused: *Альпы, Карпаты, Жигули, Холмогоры.*

Nimisõnade käänded

Vene keeles on 6 käänet.

Именительный	кто? что?
Родительный	кого? чего? откуда?
Дательный	кому? чему?
Винительный	кого? что? куда?
Творительный	кем? чем?
Предложный	о ком? о чём? где?

Именительный (nominatiiv):

Lause aluseks olev nominatiivi vormis nimisõna tähistab tegevuse subjekti.

Мама звонит Марике.

Экскурсионное бюро работает с 10 часов утра.

Nimisõna nominatiivi vormis võib olla ka öeldiseks.

Таллинн – морской порт.

Эта девушка – наш гид.

Родительный (genitiiv):

a) kuuluvus:

Компьютер студента.

Здание университета.

b) tegevuse subjekt:

Речь президента.

Поставка товара.

Оплата счета.

c) tegevuse objekt:

Оформление документов.

Слушание пения певца.

d) tunnus:

Специалист высокого класса.

Тенор мирового уровня.

e) tunnuse kandja:

Талант актёра.

Доброжелательность соседа.

f) kombinatsioonis arvsõnaga ja ebamäärast hulka tähistavate sõnadega:

Много памятников.

Пять журналов.

g) osahulk:

Купить мяса.

Выпить молока.

h) objekt pärast transitiivseid (sihilisi) eitusega tegusõnu:

Я не читал этого романа.

Я не люблю ленивых людей.

i) pärast tegusõnu: *избегать, достигать, добиваться, лишаться, бояться, касаться, стыдиться, стесняться, просить, требовать, желать jt.*

Дательный (daativ):

a) kombinatsioonis tegusõnade ja nimisõnadega tähistab isikut või objekti, millele tegevus on suunatud:

Письмо другу.

Позвонить двоюродной сестре.

Помощь начинающему писателю.

b) tähistab isikut või eset, mis on umbisikulise lause tegusõnaga väljendatud olukorras:

Нам так не кажется.

Певцу нельзя простужаться.

c) kasutatakse tegusõnadega: мешать, препятствовать, завидовать, помогать, радоваться, удивляться, поражаться jt.

Винительный (partitiiv):

a) kombinatsioonis sihiliste tegusõnadega tähistab objekti, millele tegevus on suunatud:

Допустить ошибку.

Купить газету.

Записать номер телефона.

b) kombinatsioonis tegusõnadega tähistab teatud ajalõiku, teatud ruumi:

Пробыть на экскурсии целый день.

Ежедневно ходить на работу.

Творительный (instrumentaal):

a) tegevusvahend:

Писать карандашом.

Пилить пилой.

b) tegevuskoht:

Идти лесом.

Ехать полем.

c) tegevusaeg:

Работать ночами.

Ранним утром.

Поздней осенью.

d) tegevusvorm:

Жить одним днём.

Ехать поездом.

Прилететь самолётом.

e) tegija passiivi vormis:

Картина нарисована художником.

Поэма написана известным поэтом.

f) tegusõnadega: *руководить, управлять, командовать, заведовать, распорядиться, болеть, владеть, пользоваться, заниматься, интересоваться, увлекаться, гордиться, восхищаться, наслаждаться* jt.

Предложный (prepositsionaal):
(kasutatakse ainult eessõnadega)

a) eessõnaga **при** tähistab aega ja kohta:

При Петре Первом.

Жить при дворце.

При свете дня.

b) eessõnadega **в, на** tähistab aega ja tegevuskohta:

Работать в аптеке.

Жить в деревне.

Родиться в августе.

На следующей неделе.

Mõningate ühesilbiliste meessoost nimisõnade (ning kahesilbilise nimisõna „берег”) lõpus võib lisaks **-e**-le olla lõpp **-у**:

Это случилось в прошлом году.

Они гуляли на берегу моря.

c) eessõnaga **о (об, обо)** tähistab jutu teemat või mõtiskluste objekti:

Думать о будущем.

Альбом об архитектуре Таллинна.

Воспоминания о молодости писателя.

d) eessõnaga **по** tähendab „pärast midagi”:

По окончании университета.

По приезде в город.

По истечении срока.

Nimisõnade käänamine

Nimisõnad jagunevad kolme käändkonda.

Esimesse käändkonda kuuluvad palataliseerimata ja palataliseeritud kaashäälikuga ning j-ga lõppeva sõnatüvega meessoost nimisõnad, samuti **-о**, **-е**-ga lõppevad kesksõost sõnad.

Näiteks: паспорт, город, юбилей, море, событие, кладбище.

Teise käändkonda kuuluvad naissoost nimisõnad, mille lõpus on

-а, -я: *машина, земля, таможня*, samuti vähesed mees- ja üldsoost nimisõnad samade lõppudega: *юноша, дядя, сирота, коллега*.

Kolmandasse käändkonda kuuluvad palataliseeritud kaashäälikuga lõppeva sõnatüvega ning sisihäälikuga (**ж, ш, ч, щ**) lõppeva sõnatüvega nimisõnad: *жизнь, ночь, площадь*.

Esimene käändkond

Ainsus Meessugu

И.	турист	город	юбилей	день
Р.	туриста	города	юбилея	дня
Д.	туристу	городу	юбилею	дню
В.	туриста	город	юбилей	день
Т.	туристом	городом	юбилеем	днём
П.	(о) туристе	(о) городе	(о) юбилее	(о) дне

Kesksugu

И.	место	село	море	здание
Р.	места	села	моря	здания
Д.	месту	селу	морю	зданию
В.	место	село	море	здание
Т.	местом	селом	морем	зданием
П.	(о) месте	(о) селе	(о) море	(о) здании

Mitmus Meessugu

И.	туристы	города	юбилеи	дни
Р.	туристов	городов	юбилеев	дней
Д.	туристам	городам	юбилеям	дням
В.	туристов	города	юбилеи	дни
Т.	туристами	городами	юбилеями	днями
П.	(о) туристах	(о) городах	(о) юбилеях	(о) днях

Kesksugu

И.	места	сёла	моря	здания
Р.	мест	сёл	морей	зданий
Д.	местам	сёлам	морям	зданиям
В.	места	сёла	моря	здания
Т.	местами	сёлами	морями	зданиями
П.	(о) местах	(о) сёлах	(о) морях	(о) зданиях

Märkused

ИМЕНИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ

Mõningatel meessoost nimisõnadel on mitmuse nominatiivis lõpp **-а (-я)**: *директора, профессора, катера, тополя, острова, адреса.*

Mõnikord on üheaegselt kasutusel nii sõnalõpp **-ы (-и)** kui ka **-а (-я)**: *годы – года, слесари – слесаря.*

Kesksost nimisõnadel on selle käände mitmuses tavaliselt lõpp **-а (-я)**.
Mõningatel kesksost nimisõnadel võib aga olla ka lõpp **-и**: *яблоко – яблоки, колено – колени, плечо – плечи, ухо – уши.*

Nimisõnade *небо, чудо* mitmuses lisandub **-ес-**: *небо – небеса – небес, чудо – чудеса – чудес.*

РОДИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ

Meessoost nimisõnadel on selle käände ainsuses mõnikord kasutusel lisaks sõnalõpule **-а (-я)** ka lõpp **-у (-ю)**: *стакан чаю, кусок сахара, килограмм сыру* (kuid: *производство чая, сахара, сыра*). Tavaliselt tähistatakse у-лõpuga teatud osa mingist ainest.

Mõningad meessoost nimisõnad on antud käände mitmuses lõputa: *много глаз, чулок, сапог, пять раз*, sama lugu on ka meessoost nimisõnadega, mille nominatiivi lõpus on liide **-анин, -янин, -ёнок, -онок**: *крестьянин – крестьяне – крестьян, гражданин – граждане – граждан, англичане – англичанин – англичан.*

Meessoost ja kesksost nimisõnad, mille nominatiivi mitmuses on lõpp **-ья**, saavad mitmuse genitiivis lõpu **-ьев**, näiteks: *брат – братья – братьев, лист – листья – листьев, дерево – деревья – деревьев*. Erandid: *друг – друзья – друзей, муж – мужья – мужей.*

Mõningatel kesksost nimisõnadel on genitiivi mitmuses lõpp **-ов**: *облака – облаков, очки – очков*.

ПРЕДЛОЖНЫЙ ПАДЕЖ

ий-lõpuga meessoost ning **ие**-lõpuga kesksost nimisõnad saavad selles käändes lõpu **-ий**: *санаторий – о санатории, собрание – о собрании*.

Mõningad meessoost nimisõnad, mis tähistavad kohta ja aega, saavad kombinatsioonis eessõnadega **в, на** ainsuses lõpu **-у (-ю)**: *в этом углу, в родном краю, кататься на льду, гулять в лесу, находится на берегу*. Rõhk langeb sealjuures sõna lõpule.

Mõningatel juhtudel kasutatakse eessõnadega **в, на** sõnalõppe **-е** ja **-у**: *в отпуску – в отпуске, в цеху – в цехе, на шкафу – на шкафе*.

Teine käändkond

Ainsus

И.	встреча	девушка	юноша	страна	земля
Р.	встречи	девушки	юноши	страны	земли
Д.	встрече	девушке	юноше	стране	земле
В.	встречу	девушку	юношу	страну	землю
Т.	встрчей	девушкой	юношей	страной	землём
П.	(о) встрече	(о) девушке	(о) юноше	(о) стране	(о) земле

Mitmus

И.	встречи	девушки	юноши	страны	земли
Р.	встреч	девушек	юношей	стран	земель
Д.	встречам	девушкам	юношам	странам	землям
В.	встреч	девушек	юношей	страны	земель
Т.	встречами	девушками	юношами	странами	землями
П.	(о) встречах	(о) девушках	(о) юношах	(о) странах	(о) землях

Märkused

1. Nimisõnad lõpuga **-ия** (*линия, традиция*) käänduvad järgmiselt:

	Ainsus	Mitmus
И.	линия	линии
Р.	линии	линий
Д.	линии	линиям
В.	линию	линии
Т.	линией	линиями
П.	(о) линии	(о) линиях

Reeglina on nimisõnad mitmuse genitiivis lõputa: *птица – птиц, крыша – крыш, туча – туч*. Mõningatel juhtudel võib lõpus olla ka **-ей**: *юноша – юношей, дядя – дядей, тётя – тётей*.

РОДИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ

Nimisõnadel, mille lõpus on **-ня**, kaotab **н** genitiivi mitmuses palatalisatsiooni, kui tema ees on täishäälik: *песня – песен, башня – башен*. Erandiks on: *деревня – деревень, кухня – кухонь*.

ТВОРИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ

Nimisõnadel, mille tüve lõpus on *ц, ч, щ, ж, ш* ja mille rõhk langeb tüvele, on selles käändes lõpp **-ей**: *птицей, юношей, роцей*. Kui rõhk langeb sõna lõpule, siis on antud käände lõpus **-ой**: *овцой, свечой*.

Kolmas käändkond

Ainsus

И.	роль	площадь	вещь	дочь
Р.	роли	площади	вещи	дочери
Д.	роли	площади	вещи	дочери
В.	роль	площадь	вещь	дочь
Т.	ролью	площадью	вещью	дочерью
П.	(о) роли	(о) площади	(о) вещи	(о) дочери

Mitmus

И.	роли	площади	вещи	дочери
Р.	ролей	площадей	вещей	дочерей
Д.	ролям	площадям	вещам	дочерям
В.	роли	площади	вещи	дочерей
Т.	ролями	площадями	вещами	дочерьми
П.	(о) ролях	(о) площадях	(о) вещах	(о) дочерях

Märkused

Nimisõna *мать* käändub samamoodi nagu *дочь*.

Meessoost nimisõna *путь* käändub samamoodi kui *стель*. Ainult instrumentaali (творительный падеж) ainsuses on lõpp -ём: *путём*.

Selles käändkonnas käänduvad elusolendeid ja elutut tähistavad nimisõnad erinevalt vaid mitmuses.

Nimisõnade *дверь* ja *лошадь* lõpus võib instrumentaali (творительный) mitmuses kasutada lisaks lõpule -ями ka lõppu -ми: *дверьми, лошадьми*.

Nimisõnu *ложь, рожь, любовь* kasutatakse ainult ainsuses. Osades käändevormides, s.o genitiivis (родительный), daativis (дательный) ja prepositsionaalis (предложный) langeb täht **о** välja: *лжи, ржи, любви*.

Ebareeglipäraselt käänduvad nimisõnad

Ebareeglipäraselt käänduvate nimisõnade hulka kuuluvad keskssoost sõnad, mille nominatiivi lõpus on -мя: *имя, время, пламя, племя, семя* jt.

	Ainsus	Mitmus
И.	имя	имена
Р.	имени	имён
Д.	имени	именам
В.	имя	имена
Т.	именем	именами
П.	(об) имени	(об) именах

Märkused

Nimisõnal *знамя* on mitmuses rõhk teisel silbil: *знамёна, знамён* jne.

OMADUSSÕNA

Omadussõnad jagunevad:

kvalitatiivseteks (качественные), näiteks *новый дом*,
relatiivseteks ehk suhtelisteks (относительные), näiteks *деревенский дом* ja
possessiivseteks ehk omastavateks (притяжательные), näiteks *отцов дом*.

Omadussõnad muutuvad vastavalt soole (ainult ainsuses), arvule ja käände. Näiteks: *холодный ветер, холодное утро, холодная погода; холодные вечера, широкие окна, широкие улицы*. Lauses on omadussõnad täiendiks (*свежий хлеб, тёмная ночь*) või öeldistäiteks (*хлеб свежий, ночь холодная*).

Kvalitatiivsetel omadussõnadel on pikk ja lühike vorm. Meessoos ainsuses koosnevad lühivormilised omadussõnad ainult sõna tüvest (*молодой – молод, дорогой – дорог, строгий – строг*), naissoos on neil lõpp **-а (-я)**: *молода, дорога, строга*, kesksuus lõpp **-о, -е**: *молодо, дорого, строго*. Mitmuses on lühivormiliste omadussõnade lõpus **-ы, -и**: *молоды, дороги, строги*.

Lühivormilistes meessoost omadussõnades ilmuvad mõnikord tüve lõppkonsonandi ja liite vahele vahevokaalid **о** või **е**. Vahevokaal **о** ilmub enne tüve lõppkonsonanti **к** pärast palataliseerimata kaashäälikuid: *близкий – близок, краткий – краток, лёгкий – лёгок*, vahevokaal **е** – enne liidet **-н-** ja enne tüve lõppkonsonanti **к**, kui tema ees seisab **ж, ш, ј** või palataliseeritud kaashäälik: *бедный – беден, трудный – труден, спокойный – спокоен, стойкий – стоек, горький – горек*.

Lühivorme ei saa moodustada omadussõnadest, millel on liide **-ск-** (*братский, трагический*), liide **-ов-** (*передовой, деловой*) ja liide **-л-** (*умелый, отсталый*). Lühikesed omadussõnad on alati öeldiseks ja neil on ainult soo- ja arvukategooria vormid.

Kvalitatiivsed omadussõnad moodustavad võrdlusastmeid: keskvõrde (komparatiivi) ja ülivõrde (superlatiivi).

Keskvõrre tähistab omadust, mis on mingile objektile iseloomulik suuremal määral kui teisele. Keskvõrret võib väljendada liht- või liitomadussõnaga.

Keskvõrde lihtvormid ei muutu vastavalt soole, arvule ega käände. Nad moodustuvad liite **-ее**, harvemini **-е** ja **-ше** abil (*добрый – добрее, красный – краснее, умный – умнее*). Liite **-е** abil moodustatakse keskvõrre omadussõnadest, mille tüve lõpus on **з, х, д, т, ст**. Sealjuures toimub lõppkonsonantide vaheldus: **з – ж, х – ш, д – ж, т – ч, ст – щ**. Näiteks: *дорогой – дороже, сухой – суше, молодой – моложе, богатый – богаче, простой – проще*. Omadussõnadel liitega **-к-** langeb see liide välja: *редкий –*

реже, короткий – короче, близкий – ближе, высокий – выше. Keskvõrre liitega -ше on omadussõnadel далёкий – дальше, долгий – дольше, тонкий – тоньше.

Mõned omadussõnad moodustavad keskvõrde teisest tüvest: *плохой – хуже, хороший – лучше.*

Lihtkeskvõrret ei moodustata omadussõnadest, milles on liide **-ск-, -н-, -ов-, (-ев-)**: *дружеский, трагический, большой, лишний, ранний, деловой, массовый, передовой.*

Liitkeskvõrre moodustatakse kõikidest kvalitatiivsetest omadussõnadest, ühendades sõnad **более, менее** omadussõna algvõrdega (positiiviga): *более интересный, менее важный.*

Omadussõnade ülivõrdel on samuti liht- ja liitvormid. Liitvormid moodustatakse algvõrdele liite **-ейш-** lisamisega. Kui tüve lõpus on **з, к, х**, siis lisatakse liide **-айш**. Sealjuures toimub kaashäälikute vaheldus **з – ж, к – ч, х – ш**. Näiteks: *богатый – богатейший, верный – вернейший, умный – умнейший; высокий – высочайший, редкий – редчайший, тонкий – тончайший, тихий – тишайший.* Ülivõrde liitvormid puuduvad omadussõnadel liitega **-ск-** (*дружеский, трагический*), liitega **-н-** (*родной, известный*), **-ов-, -ев-** (*деловой, передовой*); mitmetel omadussõnadel liitega **-к-** (*гибкий, гладкий, громкий*) ja liidetega **-аст-, -ист-** (*глазастый, плечистый*).

Ülivõrde liitvormid moodustatakse asesõna **самый** ja omadussõna algvõrde abil (*самый хороший, самый дорогой*).

Suhtelised omadussõnad väljendavad suhet isikusse (*детские книги*), esemesse (*золотая монета*), abstraktsesse mõistesse (*научный труд*), tegevusse (*покупательная способность*), kohta (*здешние жители*), aega (*сегодняшнее известие*), arvu (*двойная плата*). Suhtelistel omadussõnadel ei ole lühivormi ja võrdlusastmeid.

Omastavad omadussõnad tähistavad kuuluvust teatud isikule või loomale (*отцов совет, дядины слова, сестрин платок, кошачий хвост, оленьи рога*).

Omastavad omadussõnad moodustatakse nimisõnadest liidete **-ов-, -ин-, -ий (-ья, -ье)** abil. Omadussõnu liitega **-ин-, -ов** kasutatakse põhiliselt kõnekeeles ja need muutuvad ainult soos ja arvus. Omastavad asesõnad lõpuga **-ий-, -ья-, -ье** on laialt levinud kirja- ja kõnekeeles ning nad muutuvad soos, arvus ja käändes.

Omadussõnade käänamine

Täievormilised omadussõnad muutuvad ainsuses vastavalt soole ning käände, mitmuses – ainult käände, sest kõigis kolmes soos on ühesugused lõpud.

Palataliseerimata tüvega omadussõnade käänamine

		Ainsus	Kesksugu
И.	новый дом	молодой поэт	электронное письмо
Р.	нового дома	молодого поэта	электронного письма
Д.	новому дому	молодому поэту	электронному письму
В.	новый дом	молодого поэта	электронное письмо
Т.	новым домом	молодым поэтом	электронным письмом
П.	(о) новом доме	(о) молодом поэте	(об) электронном письме

	Ainsus	Mitmus
	Naissugu	Kõik sood
И.	холодная ночь	холодные ночи
Р.	холодной ночи	холодных ночей
Д.	холодной ночи	холодным ночам
В.	холодную ночь	холодные ночи
Т.	холодной ночи	холодными ночами
П.	(о) холодной ночи	(о) холодных ночах

Palataliseeritud tüvega omadussõnade käänamine

		Ainsus
		Meessugu
И.	летний день	последний автобус
Р.	летнего дня	последнего автобуса
Д.	летнему дню	последнему автобусу
В.	летний день	последний автобус
Т.	летним днём	последним автобусом
П.	(о) летнем дне	(о) последнем автобусе

	Naissugu	Kesksugu
И.	летняя ночь	летнее утро
Р.	летней ночи	летнего утра
Д.	летней ночи	летнему утру
В.	летнюю ночь	летнее утро
Т.	летней ночью	летним утром
П.	(о)летней ночи	(о)летнем утре

Mitmus
Kõik sood

И.	летние
Р.	летних
Д.	летним
В.	летние вечера, соседних жителей
Т.	летними
П.	(о)летних

Märkused

Meessoost omadussõnad, mille lõpus on **-ой** (*молодой, передовой*), käänduvad samamoodi nagu **-ий** lõpulised omadussõnad.

Palataliseerimata tüvega omadussõnadel on lõpud **-ого** (Р.), **-ому** (Д.), **-им** (Т.), **-ом** (П.).

Palataliseeritud tüvega omadussõnadel on lõpud **-его** (Р.), **-ему** (Д.), **-им** (Т.), **-ем** (П.).

Omadussõnad, mille tüve lõpus on **ж, ш** (*большой, чужой*), käänduvad nagu palataliseerimata tüvega omadussõnad (*молодой*), v.a ainsuse ja mitmuse instrumentaali (творительный) vormid, kus neil on lõpp **-им** (*большим, чужим*) ja **-ими** (*большими, чужими*).

Omadussõnad tüvelõpuga **ж, ш, ч, щ** ja lõpurõhuta (*хороший, свежий*) käänduvad nagu palataliseeritud tüvelõpuga omadussõnad (*летний, последний*), välja arvatud naissoost sõnade ainsuse partitiivi (винительный) vormis, kus neil on lõpp **-ую** (*большую, чужую*).

Lõppudes **-ого, -его** (*нового, хорошего*) hääldatakse **г**-d alati **в**-na.

Omastavad omadussõnad, mille lõpus on -uü, -ья, -ье

Ainsus

	Meessugu	Kesksugu	Naissugu
И.	кошачий хвост	кошачье ухо	кошачья лапа
Р.	кошачьего хвоста	кошачьего уха	кошачьей лапы
Д.	кошачьему хвосту	кошачьему уху	кошачьей лапе
В.	кошачий хвост	кошачье ухо	кошачью лапу
Т.	кошачьим хвостом	кошачьим ухом	кошачьей лапой
П.	(о) кошачьем хвосте	(о) кошачьем ухе	(о) кошачьей лапе

Mitmus

Kõik sood

И.	кошачьи хвосты, уши, лапы
Р.	кошачьих хвостов, ушей, лап
Д.	кошачьим хвостам, ушам, лапам
В.	кошачьи хвосты, уши, лапы
Т.	кошачьими хвостами, ушами, лапами
П.	(о) кошачьих хвостах, ушах, лапах

ARVSÕNA

Arvsõnad jagunevad **põhiarvsõnadeks** (количественные): *один, три, девять*, **koguarvsõnadeks** (собирательные): *двое, пятеро, семеро* ja **järgarvsõnadeks** (порядковые): *первый, второй, третий*.

Oma struktuurilt jagunevad arvsõnad **liht-** (*пять, восемь, десять*) ja **liitarvsõnadeks** (*двадцать девять, тысяча девятьсот восемьдесят один, шестьдесят третий*).

Põhiarvsõnade ühildumine nimisõnadega

Arvsõnad *один, одна, одно* ühilduvad nimisõnadega soos, arvus ja käändes: *один турист, одна улица, одно письмо*.

Pärast arvsõnu *два* (naissugu – *две*), *три, четыре* on nimisõna ainsuse genitiivis (родительный): *два дерева, три яблони, четыре письма*.

Pärast teisi arvsõnu seisab nimisõna mitmuse genitiivis (родительный): *двадцать крон, десять человек, пять башен*.

Liitarvsõnades määrab nimisõna vormi arvsõna viimane sõna: *двадцать одна книга, тридцать три дома, сорок пять страниц*

Põhiarvsõnad

1	один, одна, одно	11	одиннадцать
2	два, две	12	двенадцать
3	три	13	тринадцать
4	четыре	14	четырнадцать
5	пять	15	пятнадцать
6	шесть	16	шестнадцать
7	семь	17	семнадцать
8	восемь	18	восемнадцать
9	девять	19	девятнадцать
10	десять	20	двадцать
21	двадцать один	200	двести
30	тридцать	300	триста
40	сорок	400	четыреста
50	пятьдесят	500	пятьсот
60	шестьдесят	600	шестьсот
70	семьдесят	700	семьсот
80	восемьдесят	800	восемьсот
90	девяносто	900	девятьсот
100	сто	1000	тысяча

103	сто три
1592	тысяча пятьсот девяносто два
3000	три тысячи
5000	пять тысяч
1000000	миллион
2000000	два миллиона
5000000	пять миллионов
1000000000	миллиард

Põhiarvsõnade käänamine

Arvsõna **один**

	Meessugu	Ainsus Kesksugu	Naissugu	Mitmus
И.	один	одно	одна	одни
Р.	одного	одного	одной	одних
Д.	одному	одному	одной	одним
В.	один (одного)	одно	одну	одни (одних)
Т.	одним	одним	одной	одними
П.	(об) одном	(об) одном	(об) одной	(об) одних

Arvsõna **два, две**

	Mees- ja kesksugu	Naissugu
И.	два	две
Р.	двух	двух
Д.	двум	двум
В.	два (двух)	две (двух)
Т.	двумя	двумя
П.	(о) двух	(о) двух

Arvsõnad 5–20 (*пять, шесть, семь, ... kuni двадцать*) ja 30 (*тридцать*) käänduvad nagu kolmanda käändkonna nimisõnad (*ткань, степь*).

Arvsõnad **три, четыре**

И.	три	четыре
Р.	трёх	четырёх
Д.	трём	четырёх
В.	три (трёх)	четыре (четырёх)
Т.	тремя	четырьмя
П.	(о) трёх	(о) четырёх

Arvsõnad **сорок, девяносто, сто**

И.	сорок	девяносто	сто
Р.	сорока	девяноста	ста
Д.	сорока	девяноста	ста
В.	сорок	девяносто	сто
Т.	сорока	девяноста	ста
П.	(о) сорока	(о) девяноста	(о) ста

Arvsõnad **пятьдесят, семьдесят, восемьдесят**

И.	пятьдесят	семьдесят	восемьдесят
Р.	пятидесяти	семидесяти	восемидесяти
Д.	пятидесяти	семидесяти	восемидесяти
В.	пятьдесят	семьдесят	восемьдесят
Т.	пятьюдесятью	семьюдесятью	восемьюдесятью
П.	(о) пятидесяти	(о) семидесяти	(о) восьмидесяти

Arvsõnad **двести, триста, четыреста**

И.	двести	триста	четыреста
Р.	двухсот	трёхсот	четырёхсот
Д.	двумстам	трёмстам	четырёхстам
В.	двести	триста	четыреста
Т.	двумястами	тремястами	четырьмястами
П.	(о) двухстах	(о) трёхстах	(о) четырёхстах

Arvsõnad **пятьсот, шестьсот, семьсот, восемьсот, девятьсот**

И.	пятьсот	шестьсот	семьсот
Р.	пятисот	шестисот	семисот
Д.	пятистам	шестистам	семистам
В.	пятьсот	шестьсот	семьсот
Т.	пятьюстами	шестьюстами	семьюстами
П.	(о) пятистах	(о) шестистах	(о) семистах

И.	восемьсот	девятьсот
Р.	восьмисот	девятисот
Д.	восьмистах	девятистах
В.	восемьсот	девятьсот
Т.	восемьюстами	девятьюстами
П.	(о) восьмистах	(о) девятистах

Arvsõna 1000 (*тысяча*) käändub nagu naissoost nimisõna, mille lõpus on *-a* (*книга*);

1 000 000 (*миллион*), **1 000 000 000** (*миллиард*) – nagu meessoost nimisõna (*город*).

Когварвсõnad

Когварвсõну 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 (*двое, трое, четверо, пятеро, шестеро, семеро*) kasutatakse:

a) meessoost isikuid tähistavate nimisõnadega: *двое мужчин, пятеро туристов, семеро коллег.*

b) elusolendeid tähistavate nimisõnadega *дети, люди, лица* (tähenduses „человек“): *трое детей, двое неизвестных лиц.*

c) elutut tähistavate nimisõnadega, mida kasutatakse ainult mitmuses: *двое очков, трое ножниц, пятеро суток.*

d) kombinatsioonis isiklike asesõnadega: *нас было трое, там их собралось четверо.*

Arvsõnadel *двое, трое* on järgkäänetes (kõik käänded peale nominatiivi) samasugused lõpud nagu palataliseeritud tüvega omadussõnadel (*летний*). Arvsõnad *четверо, пятеро, шестеро* käänduvad nagu palataliseeritud tüvega omadussõnad (*новый*).

Arvsõnad *двое, трое, четверо*

И.	двое	трое	четверо
Р.	двоих	троих	четверых
Д.	двоим	троим	четверым
В.	двое (двоих)	трое (троих)	четверо (четверых)
Т.	двоими	троими	четырьмя
П.	(о) двоих	(о) троих	(о) четверых

Arvsõnad *оба, обе*

	Мees- ja kesksugu	Naissugu
И.	оба	обе
Р.	обоих	обеих
Д.	обоим	обеих
В.	оба (обоих)	обе (обеих)
Т.	обоими	обеими
П.	(об) обоих	(об) обоих

Arvsõna **полтора** käänamine

И.	полтора часа	полторы минуты
Р.	полтора часов	полтора минут
Д.	полтора часам	полтора минутам
В.	полтора часа	полторы минуты
Т.	полтора часами	полтора минутами
П.	(о) полтора часах	(о) полтора минутах

Järgarvsõnad

1.	первый	21.	двадцать первый
2.	второй	30.	тридцатый
3.	третий	40.	сороковой
4.	четвёртый	50.	пятидесятый
5.	пятый	60.	шестидесятый
6.	шестой	70.	семидесятый
7.	седьмой	80.	восемидесятый
8.	восьмой	90.	девяностый
9.	девятый	100.	сотый
10.	десятый	200.	двухсотый
11.	одиннадцатый	300.	трёхсотый
12.	двенадцатый	400.	четырёхсотый
13.	тринадцатый	500.	пятисотый
14.	четырнадцатый	600.	шестисотый
15.	пятнадцатый	700.	семисотый
16.	шестнадцатый	800.	восемисотый
17.	семнадцатый	900.	девятисотый
18.	восемнадцатый	1000.	тысячный
19.	девятнадцатый	10 000.	десятитысячный
20.	двадцатый	1 000 000.	миллионный

Märkused

Järgarvsõnadel *первый, второй* on põhiarvsõnadest *один* ja *два* erinevad tüved.

Järgarvsõnad alates *пятидесятый* (v.a *девяностый, сотый*) moodustuvad järgarvsõnade liitmise teel genitiivi vormis olevatele põhiarvsõnadele (*пятидесятый* = *пяти+десятый*, *двухсотый* = *двух+сотый*).

Liitjärgarvsõnades on ainult viimasel sõnal järgarvu vorm, ülejäänutel on põhiarvu kuju: *тысяча девятьсот пятьдесят пятый*.

Järgarvsõnad (v.a *третий*) käänduvad nagu palataliseerimata tüvega omadussõnad (*новый*). *Третий* käändub nagu *кошачий*-tüüpi possessiivne omadussõna.

Järgarvsõnade kasutamisel kuupäeva tähistamisel on mõningaid iseärasusi.

Kuupäeva ja aasta tähistamisel on arvsõna ja nimisõna genitiivis, nt

Учебный год начинается первого сентября.

Он родился двадцать второго октября тысяча девятьсот семьдесят восьмого года.

Ainult aasta tähistamisel on arvsõna prepositsionaali (предложный) vormis, nt
Поэт Игорь Северянин родился в тысяча восемьсот восемьдесят седьмом году.

Vastates küsimusele kuupäeva kohta: *какое сегодня число?*, kasutatakse arvsõna kesksuus, kusjuures sõna *число* jäetakse välja, nt
Сегодня первое апреля.

ASESÕNA

Oma tähenduselt jagunevad asesõnad järgmistesse liikidesse:

1. **Isikulised** (личные): *я, мы* (1. isik); *ты, вы* (2. isik); *он (она, оно), они* (3. isik).
2. **Enesekohane**: *себя*
3. **Omastavad**: *мой, наш, твой, ваш, свой*
4. **Küsiavad-siduvad**: *кто, что, какой, который, чей*
5. **Näitavad**: *этот, тот, такой, таковой*
6. **Määratlevad**: *сам, самый, весь, всякий, каждый*
7. **Eitavad**: *никто, ничто, ничей, никакой, некого, нечего*
8. **Umbmäärased**: *некто, нечто, некоторый, кто-то, что-то, какой-то, чей-то, кто-либо, какой-либо, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь, кое-кто, кое-что, кое-какой*.

1. ja 2. isiku asesõnade käänamine

	Ainsus		Mitmus	
	1. isik	2. isik	1. isik	2. isik
И.	я	ты	мы	вы
Р.	меня	тебя	нас	вас
Д.	мне	тебе	нам	вам
В.	меня	тебя	нас	вас
Т.	мною	тобой	нами	вами
П.	(обо) мне	(о) тебе	(о) нас	(о) вас

3. isiku asesõnade käänamine

	Ainsus		Mitmus	
	Mees- ja kesksugu	Naissugu	Naissugu	Kõik sood
И.	он	оно	она	они
Р.	его	(у) него	её, (у) неё	их, (у) них
Д.	ему	(к) нему	ей, (к) ней	им, (к) ним
В.	его	(в) него	её, (в) неё	их, (в) них
Т.	им	(с) ним	ей, (с) ней	ими, (с) ними
П.	(о) нём	(о) нём	(о) ней	(о) них

Enesekohase asesõna себя käänamine

И.	–
Р.	себя
Д.	себе
В.	себя
Т.	собой
П.	(о) себе

Omastavate asesõnade käänamine

	Ainsus			Mitmus
	Mees- ja kesksugu		Naissugu	Kõik sood
И.	мой	моё	моя	мои
Р.	моего	моего	моей	моих
Д.	моему	моему	моей	моим
В.	мой (моего)	моё	мою	мои (моих)
Т.	моим	моим	моей	моими
П.	(о) моём	(о) моём	(о) моей	(о) моих

	Ainsus			Mitmus
	Mees- ja kesksugu		Naissugu	Kõik sood
И.	наш	наше	наша	наши
Р.	нашего	нашего	нашей	наших
Д.	нашему	нашему	нашей	нашим
В.	наш (нашего)	наше	нашу	наши (наших)
Т.	нашим	нашим	нашей	нашими
П.	(о) нашем	(о) нашем	(о) нашей	(о) наших

Märkused

Sarnaselt **мой**-tüübile käänduvad *твой, твоя, твоё* ja *свой, своя, своё*; sarnaselt **наш**-tüübile käänduvad *ваш, ваша, ваше*.

Omastavad asesõnad näitavad, et objekt kuulub esimesele isikule (*мой, наш*) või teisele isikule (*твой, ваш*), erilist omastavat asesõna kolmanda isiku tähistamiseks vene keeles ei ole. Et tähistada kuuluvust kolmandale isikule, kasutatakse isikliku asesõna genitiivi *его, её, их*.

Näiteks: *Он выполнил её просьбу.*
 Я доволен результатами их работы.

Küsiivate asesõnade кто, что кäänamine

И.	кто	что
Р.	кого	чего
Д.	кому	чему
В.	кого	что
Т.	кем	чем
П.	(о) ком	(о) чём

Asesõnadel *кто, что* ei ole soo- ja arvukategooria vorme. Kui lauses on aluseks *кто*, siis on õeldis meessoos ainsuse vormis (*Кто пришёл?*), kui aluseks on *что* — ainsuse kesksoo vormis. (*Что случилось?*)

Küsiiva asesõna чей кäänamine

	Ainsus			Mitmus
	Mees- ja kesksugu		Naissugu	Kõik sood
И.	чей	чьё	чья	чьи
Р.	чьего		чьей	чьих
Д.	чьему		чьей	чьим
В.	чей (чьего)	чьё	чью	чьи (чьих)
Т.	чьим		чьей	чьими
П.	(о) чьём		(о) чьей	(о) чьих

Näitavate asesõnade этом ja том кäänamine

	Ainsus			Mitmus
	Mees- ja kesksugu		Naissugu	Kõik sood
И.	этот	это	эта	эти
Р.	этого	этого	этой	этих
Д.	этому	этому	этой	этим
В.	этот (этого)	это	эту	эти (этих)
Т.	этим	этим	этой	этим
П.	(об) этом	(об) этом	(об) этой	(об) этих

	Ainsus			Mitmus
	Mees- ja kesksugu		Naissugu	Kõik sood
И.	тот	то	та	те
Р.	того	того	той	тех
Д.	тому	тому	той	тем
В.	тот (того)	то	ту	те (тех)
Т.	тем	тем	той	теми
П.	(о) том	(о) том	(о) той	(о) тех

Määratlevate asesõnade käänamine

	Ainsus			Mitmus
	Mees- ja kesksugu		Naissugu	Kõik sood
И.	весь	всё	вся	все
Р.	всего	всего	всей	всех
Д.	всему	всему	всей	всем
В.	весь (всего)	всё	всю	все (всех)
Т.	всем	всем	всей	всеми
П.	(обо) всём	(обо) всё	(обо) всей	(обо) всех

	Ainsus			Mitmus
	Mees- ja kesksugu		Naissugu	Kõik sood
И.	сам	само	сама	сами
Р.	самого	самого	самой	самих
Д.	самому	самому	самой	самим
В.	сам (самого)	само	саму	сами (самих)
Т.	самим	самим	самой	самими
П.	(о) самом	(о) самом	(о) самой	(о) самих

Asesõnad *самый, всякий, каждый* käänduvad nagu omadussõnade täisvormid (*новый, широкий*).

Eitavad asesõnad

Eitavad asesõnad *никто, ничто, некого, нечего, никакой, ничей* on moodustatud küsivatest asesõnadest eitavate partiklite **не** ja **ни** abil ja nad käänduvad nagu vastavad küsivad asesõnad.

Asesõnadel *некого, нечего* puudub nominatiivi (именительный падеж) vorm, kusjuures rõhk langeb partiklile, nt *ничего читать*.

Eitavaid asesõnu partikliga *ни* kasutatakse lauses, kus on juba olemas eitus, nt *Я никого не знаю из его знакомых*.

Eitavate asesõnade tarvitamisel koos eessõnaga tuleb eessõna partiklite *не, ни* ja asesõna vahele, nt *ни к кому, ни во что*.

Umbmäärased asesõnad

Umbmäärased asesõnad moodustatakse küsivatest-siduvatest asesõnadest partiklite

-то (*кто-то, что-то, какой-то, чей-то*),

-либо (*кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо*),

-нибудь (*кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь*),

кое- (*кое-кто, кое-что, кое-какой*) abil.

Nad käänduvad nagu vastavad küsivad-siduvad asesõnad.

TEGUSÕNA

Tegusõnale on iseloomulikud aspekt, tegumood, kõneviis, aeg ja pööre, mõningatele tegusõna vormidele ka arv ja sugu. Tegusõna vormid jagunevad pöördelisteks ja mittepöördelisteks.

Pöördelised vormid väljendavad aega, pööret ja arvu.

Mittepöördelised vormid on muutuvad (kesksõna – причастие) ja muutumatud (infinitiiv ehk tegevusnimi – инфинитив; gerundiiv – деепричастие).

Infinitiiv

Infinitiiv on tegusõna muutumatu vorm, mis tähistab tegevust väljaspool tema seost subjektiga: *платить, читать, смотреть*.

Infinitiiv on kogu tegusõnade süsteemi algvormiks. Selle poolest meenutab infinitiiv nimisõna nominatiivi (именительный падеж).

Infinitiivil on liidet **-ть** ja **-ти**.

Liidet **-ть** kasutatakse tavaliselt pärast täishäälikuid: *счита-ть, лета-ть, писа-ть*, liidet **-ти** – aga pärast kaashäälikuid: *нес-ти, вес-ти, цвес-ти*.

Mõningates tegusõnades on ka liide **-чь**, mis esineb nendes tegusõnades, mille tüve lõpus on olevikus *з* või *к*: *беречь (берегу), печь (пеку), мочь (могу), достичь (достигну)*.

Enesekohastes tegusõnades lisandub infinitiivile veel liide **-ся**: *одеваться, мыться, купаться*.

Tegusõna kaks tüve

Tegusõnal on kaks tüve: **oleviku tüvi** ja **infinitiivi tüvi**, millest moodustuvad kõik tegusõna vormid.

Oleviku tüve kindlakstegemiseks tuleb tegusõna kolmanda pöörde mitmuse oleviku või lihttuleviku vormist eraldada pöördelõpp **-ум, -ам**: **зов-ум, нес-ум, леж-ам**.

Oleviku tüvi = tegusõna 3. pöörde mitmuse olevik või lihttuleviku vorm miinus pöördelõpp -ум, -ам

Tegusõnadel lõppudega **-юм, -ям** tähistavad tähed *ю, я* kaht häälikut: *j + y, j + a*. Nendest *j* kujutab endast liidet ja kuulub tüve juurde, *y* ja *a* — lõpu juurde: **желај-ут, рисуј-ут, стој-ат**.

Infinitiivi tüve kindlaksmääramiseks tuleb eraldada liited **-ть, -му**:
чита-ть, писа-ть, нес-му. Enamjuhtudel langeb infinitiivi tüvi kokku oleviku tüvega: *беречь – берегут – берёг, мочь – могут – мог*.

Infinitiivi tüvi = infinitiiv miinus liide -ть, -му

Tegusõnadel lõpuga *-сти* ei lange mineviku tüvi kokku oleviku tüvega, sest lõpphäälikud *ð, m* langevad minevikus enne *-л* välja: *цветсти – цветом – цветл, вестсти – ведут – вёл*.

Oleviku tüvest moodustuvad lihtolevik ja -tulevik, käskiv kõneviis, oleviku kesksõnad, imperfektiiv aspekt, infinitiivi tüvest — minevik, tingiv kõneviis, mineviku kesksõnad, perfektiivne aspekt.

Tegusõna aspekt

Kõigile vene keele tegusõnadele on iseloomulik aspekt. Tegusõnal võib olla kas **perfektiivne** või **imperfektiivne aspekt** (*совершенный или несовершенный вид*).

Perfektiivne aspekt tähistab tegevust, millel on teatud piir. Imperfektiivne aspekt tähistab piiramata tegevust, tegevust selle teostamise käigus, vrd
Снег таял и растаял.

Tegusõnad moodustavad vastavalt aspektile paarid. Aspektipaar — see on imperfektiivse ja perfektiivse aspektiga tegusõnade paar, millel on ühesugune tähendus ja mis erinevad üksteisest ainult aspekti poolest, nt
делать – сделать, переписать – переписывать.

Perfektiivsed tegusõnad moodustatakse imperfektiivsetest tegusõnadest järgmiste **eesliidete** abil (ilma et muutuks sõna tähendus):

вз- (вс-): кипятить – вскипятить, пахать – вспахать;

вы-: учить – выучить, лечить – вылечить, сохнуть – высохнуть;

за-: мариновать – замариновать, планировать – запланировать, солить – засолить;

из- (ис-): купать – искупать, печь – испечь, портить – испортить;

на-: учить – научить, кормить – накормить, писать – написать;

о-:глохнуть – оглохнуть, слепнуть – ослепнуть, крепнуть – окрепнуть;

по-: строить – построить, радовать – порадовать, бледнеть – побледнеть;

под-: мести – подмести, считать – подсчитать;

про-: консультировать – проконсультировать, читать – прочесть, мокнуть – промокнуть;

раз- (рас-): будить – разбудить, делить – разделить, смешить – рассмешить, таять – растаять;

с- (со-): считать – сосчитать, петь – спеть, делать – сделать, шить – сшить, варить – сварить;

у-: красить – украсить, регулировать – урегулировать, совершенствовать – усовершенствовать.

Mõningatel juhtudel moodustatakse perfektiivne aspekt teisest sõnatüvest: *брать – взять, класть – положить, говорить – сказать, ловить – поймать*. Lisaks sellele võib eessõna abil ühel juhul moodustada aspektipaari, teisel juhul aga uue tähendusega tegusõnu.

Imperfektiivsed tegusõnad moodustatakse perfektiivsetest tegusõnadest järgmiste **liidete** abil:

-ыва- (-ива-): переписать – переписывать, выиграть – выигрывать, подписать – подписывать, выдумать – выдумывать, задержать – задерживать;

-ва-: дожить – доживать, добыть – добывать, отбыть – отбывать, одеть – одевать, продать – продавать, умыться – умываться;

-а- (-я-): решить – решать, объяснить – объяснять, выполнить – выполнять, бросить – бросать, кончить – кончать.

Vene keeles on olemas mõningad **kaheaspektilised tegusõnad**. Nende hulka kuuluvad: *исследовать, наследовать, использовать, содействовать*, samuti ka tegusõnad liitega *-ирова/ть, -изирова/ть, -изова/ть* (*госпитализировать, организовать, гарантировать, телеграфировать, стабилизировать* jne). Neid võib kasutada nii perfektiivsena kui ka imperfektiivsena. Sel juhul määrab aspektuaalse tähenduse kontekst.

Osa tegusõnu ei moodusta aspektipaare.

Imperfektiivsed on näiteks järgmised tegusõnad:

1) koopulad (sidendid): *быть, являться, находиться, состоять, значить, означать, относиться, принадлежать, состоять, содержать*;

2) modaalsed tegusõnad: *хотеть, желать, долженствовать*;

3) emotsionaalse sisuga tegusõnad: *любить, обожать, уважать, восторгаться, терпеть, ненавидеть, презирать, дружить, враждовать*;

4) tegusõnad, mis tähistavad asendit ruumis: *стоять, сидеть, лежать, висеть*;

5) tajumist tähistavad tegusõnad: *видеть, смотреть, слышать, слушать*;

6) füüsilist ja psüühilist olekut tähistavad tegusõnad: *дремать, страдать, болеть, горевать, грустить, молчать, беспокоиться, волноваться, бояться, гордиться, стыдиться, радоваться, сердиться*;

7) liikumist tähistavad tegusõnad: *бежать – бегать, везти – возить, вести – водить, лететь – летать, нести – носить, плыть – плавать, ехать – ездить, идти – ходить*.

Suhteliselt vähestel perfektiivsetel tegusõnadel ei ole vastavaid imperfektiivseid paare. Need on peamiselt eesliitelised tegusõnad, milles eesliide muudab sõna tähendust. Nende hulka kuuluvad tegevuse algust tähistavad tegusõnad (*закричать, запрыгать*), samuti ühekordset tegevust (momentaalne aspekt) tähistavad tegusõnad liitega *-ну-* (*крикнуть, прыгнуть*).

Tegevusmoodus

Tegevusmoodus (способ глагольного действия) märgib ühise üldtähendusega tegusõnade gruppi. Enamjuhul moodustavad grupi tegusõnad, millel ei ole aspektipaari.

Enimlevinud on nendest järgmised:

1) tegevuse alustamine (начинательный способ), näiteks: *заговорить – начать говорить, заходить – начать ходить, запеть – начать петь, заплакать – начать плакать*;

2) piiratud tegevus (ограничительный способ), tegevus on ajaliselt piiratud, näiteks: *побегать, поплавать, погулять, поговорить, почитать, погостить, посидеть*;

3) kestav-piiratud tegevus (длительно-ограничительный способ), näiteks: *проходить (весь день), проболеть (месяц), пробыть (три дня), проспаться (целый день), проработать (неделю), проговорить (всю ночь)*;

4) ühekordne tegevus (однократный способ), näiteks: *прыгнуть, крикнуть*;

5) deminutiivsus (vähenduse tähendus) (уменьшительный способ), näiteks: *припугнуть, всплакнуть, передохнуть, попить, подрасти, подкрасить, притормозить, прилечь*;

6) mitmekordne tegevus (многократный способ): *хаживать, говаривать, сиживать*;

7) lõpetamise tähendus (завершительный способ): *доесть, доварить, дочитать, дожить*;

8) intensiivsus (интенсивный способ): *выспаться, доиграться, заговориться, начитаться, насмотреться, наплакаться, отлежаться, просушить, присмотреться, расхвалить, разодеться*;

9) kogumise tähendus (накопительный способ): *напилить, наловить, насобирать, наездить*;

10) jaotamise tähendus (распределительный способ), tegevus on üksteise järel suunatud reale objektidele või lähtub reast objektidest, näiteks: *перебить, переломать, переболеть*.

Enimkasutatavate tegusõnaliste eesliidete tähendused

В (ВО-)

a) sissepoole suunatud tegevus	входить, влететь, вписать
b) tegevuse pinevus	вчитываться, всматриваться

ВЫ-

a) seestpoolt lähtuv tegevus	выйти, выехать, выскочить
b) tegevuse lõpuleviimine	выучить (урок), выписать

ДО-

tegevuse lõpuleviimine	доделать, дочитать, досмотреть

ИЗ- (ИС-)

a) liikumine seestpoolt	извлечь (пулю), изгнать (из города)
b) tegevuse täielikkus	изучить (математику),
исписать (всю тетрадь),
изъездить (весь мир)

НА-

a) tegevuse suunatus objekti pinnale	наклеить (марку)
b) tegevuse lõpetatus	написать (письмо), научить
c) tegevuse küllastatus	наговориться, набегаться

ПЕРЕ-

a) tegevuse suunatus üle millegi	перейти (через улицу),
переплыть (реку)
b) tegevuse kordamine	переделать (работу),
переписать, перечитать (книгу)
c) vastastikune tegevus	переписываться, переговариваться

ПО-

a) tegevuse algus	побежать, полететь
b) tegevuse lühiajalisus	погулять, посмотреть
c) tegevuse lõpetatus	пообедать, побелить

ПОД-

a) tegevuse suunatus objekti alla	подложить (под книгу), подчеркнуть
b) lähenemine millelegi	подъехать (к городу),
подойти (к дому)
c) lisamine	подлить, подсыпать

ПРИ-

a) lõpetatus	приехать, приклеить
b) lisamine	пристроить, приделать
c) tegevuse mittetäielikkus	приоткрыть (дверь),
призакрывать (окно)

ПРО-

a) tegevuse lõpetatus	прочитать, пропеть
b) kaotust tähistav tegevus	проиграть (в шахматы)

РАЗ-

a) erinevatesse suundadesse suunatud tegevus	разбросать, разъехаться
b) jagamine osadeks	разбить, разорвать
c) tegevuse lõpetamine	разлюбить

С- (СО-)

a) liikumine ülalt alla	сбросить, слезть (с дерева)
b) liikumine erinevatest suundadest ühte punkti	сблизиться, сойтись
c) eemaldumine pinnalt	сбрить (волосы), скосить (траву),
смыть (грязь)

Sihilised ja sihitud verbid. Tegumood

Tegusõnad jagunevad **sihilisteks ja sihituteks** vastavalt sellele, kuidas on suunatud tegevus objektile.

Sihilised tegusõnad tähistavad tegevust, mis on suunatud otseselt objektile: *остановить машину, писать письмо, строить дом.*

Tegusõnad on sihilised kolmel juhul:

- 1) kui tegevuse objekt on väljendatud ilma eessõnata partitiivi (винительный падеж) abil: *встретить сестру, читать газету, успокоить ребёнка;*
- 2) kui tegevuse objekt on väljendatud osalisust väljendava genitiiviga: *купить хлеба, купить чаю, налить воды;*
- 3) kui tegevuse objekt on väljendatud eitusega genitiiviga ilma eessõnata: *не видеть нового фильма, не встретить гостя, не ожидать писем.*

Sihituteks peetakse tegusõnu, mis ei ole suunatud otseselt objektile: *смотреть в окно, интересоваться книгами, идти в парк*. Sihitis võib sihiliste tegusõnade juures olla väljendatud ilma eessõnata partitiiviga (винительный падеж), aga samuti teiste kaudsete käänetega koos eessõnadega või ilma nendeta.

Sihilistele ja sihitutele tegusõnadele võib lisanduda liide *-ся*, mis muudab nende leksikaalset ja grammatilist tähendust. Tegusõnu liitega *-ся* nimetatakse enesekohasteks.

Enesekohaste tegusõnade hulgas eristatakse sihilistest ja sihitutest tegusõnadest moodustatud vorme. Eristatakse kahte tegumoodi: isikulist (personaal, aktiiv, tegevik) ja umbisikulist (impersonaal, passiiv, tehtavik). Aktiivi tegumoe tegusõnadeks on sihilised tegusõnad, passiivil sihitud, mis on moodustatud sihilistest liite *-ся* abil.

Võrdle:

Isikuline tegumood

Солнце освещает землю.
Писатель пишет роман.
Тётя поливает цветы.

Umbisikuline tegumood

Земля освещается солнцем.
Роман пишется писателем.
Цветы поливаются тётей.

See tähendab, et aktiivi tegusõnad on korrelatiivsed (vastastikku suhtuvad) passiivi tegusõnadega. Nad erinevad tegevuse objekti ja subjekti poolest.

Tegusõnade pööramine

Oleviku ja lihttuleviku tegusõnad muutuvad pöördes ja arvus (pööramine). Vene keeles on kaks pöördkonda.

Esimene pöördkond

Teine pöördkond

Ainsus

1. pööre	-у (-ю)	несу	-у (-ю)	говорю
2. pööre	-ешь	несёшь	-ишь	говоришь
3. pööre	-ет	несут	-ит	говорит

Mitmus

1. pööre	-ем	несём	-им	говорим
2. pööre	-ете	несёте	-ите	говорите
3. pööre	-ут (-ют)	несут	-ат (-ят)	говорят

II pöördkonda kuuluvad tegusõnad, mille lõpus on **-еть, -ать**: *вертеть, видеть, зависеть, ненавидеть, обидеть, смотреть, терпеть, держать, дышать, слышать, гнать*.

Kõik ülejäänud tegusõnad kuuluvad I pöördkonda.

Märkused

1. Tegusõna pöördelisi vorme väljendatakse pöördelõppudega (*прошу, говорю*) või pöördelõppude ja isikuliste asesõnadega (*я прошу, я говорю*).

2. Tegusõnadel **дать, создать, есть** on ainsuse 1. pöördes lõpp **-м**: *дам, создам, ем*.

3. Tegusõna **быть** esineb ainult 3. pöörde vormis: *есть, суть* (kusjuures viimast kasutatakse üliharva).

4. Tegusõnadel **победить, убедить, чудить** ei ole 1. pöörde ainsuse oleviku ja lihttuleviku vorme.

5. Tegusõnad **хотеть** ja **бежать** on segatüüpi (erandlikult pööratavad) tegusõnad. **Хотеть** pöördub ainsuses nagu I pöördkonna tegusõna, mitmuses aga nagu II pöördkonna tegusõna (*хочу, хочешь, хочет, хотим, хотите, хотят*). **Бежать** pöördub nagu II pöördkonna tegusõna, v.a mitmuse 3. pöördes (*бегут*).

6. Pööramisel esineb konsonantide vaheldus, näiteks: **з – ж** (*могу – можешь*), **т – ч** (*лететь – лечу*), **з – ж** (*возить – вожу*), **д – ж** (*ходить – хожу*), **с – ш** (*просить – прошу*), **б – бл** (*любить – люблю*).

7. Umbisikulistel (impersonaalsetel) tegusõnadel (*морозит, светает, вечереет, холодеет, нездоровится, тошнит*) on ainult ainsuse oleviku 3. pöörde vorm ja mineviku kesksõo vorm (*светает, тошнит, светало, тошнило*).

Tulevik

Tulevikku väljendatakse vene keeles kas **liht-** või **liitvormide** abil.

Lihttulevik moodustatakse perfektiivsetest tegusõnadest ja oma vormilt ei erine nad oleviku vormidest.

Esimene pöördkond

Teine pöördkond

Ainsus

1. pööre	напишу	построю
2. pööre	напишешь	построишь
3. pööre	напишет	построит

Mitmus

1. pööre	напишем	построим
2. pööre	напишете	построите
3. pööre	напишут	построят

Liittulevik moodustatakse imperfektiivsetest tegusõnadest tegusõna *быть* tulevikuvormi ja infinitiivi abil.

Ainsus

1. pööre	буду писать	буду строить
2. pööre	будешь писать	будешь строить
3. pööre	будет писать	будет строить

Mitmus

1. pööre	будем писать	будем строить
2. pööre	будете писать	будете строить
3. pööre	будут писать	будут строить

Minevik

Mineviku imperfektiivsed ja perfektiivsed vormid moodustatakse infinitiivi tüvest liite **-л-** ja soolõppude abil:

ainsuses naissoo jaoks **-а**,

kesksoo jaoks **-о** ning

mitmuses kõigi sugude jaoks **-и**.

Ainsuse meessool ei ole lõppu, näiteks: *говори-ть* – *говорил*, *говорила*, *говорило*, *говорили*; *сказа-ть* – *сказал*, *сказала*, *сказало*, *сказали*.

Tegusõnadel, mille lõpus on liide **-ть**, **-ти** ja mille oleviku tüve lõpus on **д**, **т**, ei ole minevikuvormides kaashäälikuid: *сесть* – *сел*, *села*, *сели*; *вести* – *вёл*, *вела*, *вели*; *цвести* – *цвёл*, *цвела*, *цвели*.

Tegusõna **идти** minevikuvorm moodustatakse teisest tüvest: *идти* – *шёл*, *шла*, *шли*.

Kui minevikutüve lõpus on **з**, **к**, **з**, **с**, **б**, siis langeb minevikus meessool liide **-л-** välja, kuid säilib nais- ja kesksoos ning samuti mitmuses: *везти* – *вёз*, *везла*, *везли*; *нести* – *нёс*, *несла*, *несли*; *беречь* – *берёг*, *берегла*, *берегли*; *мочь* – *мог*, *могла*, *могли*.

Kui liite *-ну-* ees on *г, к, х, з*, siis mineviku meessoos vormis langevad liited *-ну-* ja *-л-* välja: *привыкнуть – привык, привыкла, привыкли; замёрзнуть – замёрз, замёрзла, замёрзли*.

Tegusõnad *тереть, умереть* moodustavad mineviku meessoos vormid järgnevalt: *тёр, тёрла, тёрли; умер, умерла, умерли*.

Käskiv kõneviis

Käskiva kõneviisi põhivormideks on ainsuse ja mitmuse teine pööre. Käskiva kõneviisi põhivormid moodustatakse mitmuse 3. pöörde tüvest, näiteks *гулять – гуляют - гуляй(-те), беречь – берегут – береги(-те), бросить – бросать – брось(-те)*.

Ainsuse teises pöördes on käskival kõneviisil järgmised vormid:

- a) pärast täishäälikuid on lõpus *й*: *гуляй, работай, читай*,
- b) pärast kaashäälikuid on lõpus *и*: *береги, неси, повтори*,
- c) lõpus on palataliseeritud kaashäälik (v.a *ж* ja *ш*), mida tähistatakse tähe *ь* abil (ning mis kirjutatakse ka pärast kaashäälikuid *ж, ш*, kuigi palatalisatsiooni ei ole): *брось, встань, поставь, сядь, режь, ешь*.

Kui kaashäälikute vahetumisel säilib kõigis pöörde vormides sama kaashäälik, siis ta säilib ka käskivas kõneviisis: *плакать – плачу, плачешь, плачет – плачь; писать – пишу, пишешь, пишет – пиши*.

Mõningad tegusõnad moodustavad käskiva kõneviisi eriliselt: *лечь – ляг, ехать – ежай, есть – ешь, лить – лей, бить – бей*.

Umbisikulistest (impersonaalsetest) tegusõnadest käskivat kõneviisi ei moodustata.

Käskiv kõneviis puudub ka tegusõnadel *мочь, хотеть, слабость, глупеть*.

Mitmuse teises pöördes lisandub ainsuse vormidele *-те*: *читайте, пишите, сядьте, режьте, ешьте, лягте*.

Enesekohaste tegusõnade käskivas kõneviisis lisandub pärast kaashäälikuid ja *й*-d liide *-ся*, pärast täishäälikut *и* lisandub aga *-сь*: *оденься – оденьтесь, умывайся – умывайтесь, ложись – ложитесь*.

Kasutusel on ka 3. pöörde käskiv kõneviis. Seda väljendatakse partiklite *пусть, пускай* ja 3. pöörde ainsuse ja mitmuse oleviku ning lihttuleviku vormidega: *пусть (пускай) он читает, пусть (пускай) они придут*. Pidulike soovide puhul kasutatakse ka partiklit *да*, näiteks *Да здравствует юбиляр!*

Käskivat kõneviisi kasutatakse ka 1. pöörde oleviku ja lihttuleviku vormis: *Поедем! Едем!* Sageli lisatakse sellele veel *-те*: *поедемте, купимте, идёмте*.

Tingiv kõneviis

Tingiv kõneviis moodustatakse tegusõna mineviku vormi ja muutumatu partikli **бы** abil, näiteks *читал бы, пошёл бы, хотел бы*.

Partikkel *бы* võib seista nii enne kui ka pärast tegusõna, näiteks

Ты книгу почитала бы. Ты бы книгу почитала.

Partiklit *бы* kasutatakse mitte ainult mineviku vormis oleva tegusõnaga, vaid ka infinitiiviga: *поспать бы, почитать бы, сходить бы в кино*.

Kesksõna ehk partitsiip

Kesksõna (причастие) on tegusõna vorm, millel on nii tegusõna kui ka omadussõna tunnused. Kesksõnad jagunevad aktiivi ja passiivi kesksõnadeks.

Aktiivi kesksõnad moodustatakse kõikidest tegusõnadest ja neil on ainult täisvormid, mida kasutatakse määrusena. Aktiivi kesksõnu võib kasutada oleviku ja mineviku vormides.

Oleviku aktiivi kesksõnad moodustatakse tegusõna imperfektiivse aspekti oleviku tüvest liidete **-ущ-** (**-ющ-**) abil esimese pöördkonna verbide puhul ja **-аш-** (**-ящ-**) abil teise pöördkonna tegusõnade puhul, seejärel lisatakse meessoos, naissoos või kesksõna ainsuse või mitmuse lõpp, näiteks: a) *зовут – зовущий, несут – несущий, пишут – пишущий, поют – поющий*; b) *кричат – кричащий, говорят – говорящий, стоят – стоящий*.

Mineviku aktiivi kesksõnad moodustatakse infinitiivi tüvest liite

-вш- abil, kui tüvi lõpeb täishäälikuga ja liite **-ш-** abil, kui tüvi lõpeb kaashäälikuga, näiteks: *зна-ть – знавший, виде-ть – видевший, нес-ти – несший, везти – вёзший*.

Kuid siin on mõningaid iseärasusi:

1. Tegusõnadel, mille infinitiivi lõpus on **-чь**, ilmub kesksõna liite ees häälik **з** või **к**: *сберечь – сберёгший, печь – пекший*.
2. Tegusõnadel, mille lõpus on **-сти**, ilmuvad **с** asemel häälikud **д**, **т** või **в**, kui nad on olemas oleviku või lihttuleviku esimeses pöördes: *вести – веду – ведший*.
3. Kui tegusõna kaotab liite **-ну-** minevikus, siis pole seda ka mineviku kesksõnas: *замёрзнуть – замёрз – замёрзнуть, затихнуть – затих – затихший*.
4. Tegusõnast **идти** moodustub mineviku kesksõna **шедший**.

Oleviku passiivi kesksõnad moodustatakse imperfektiivse aspekti sihilistest tegusõnadest liidete **-ем-**, **-ум-** abil. Liide **-ем-** lisatakse esimese pöördkonna oleviku tüvele, liide **-ум-** – teise pöördkonna oleviku tüvele.

Kaasaegses vene keeles moodustatakse oleviku passiivi kesksõnu ainult mõnedest sihilistest tegusõnadest. Need on:

1. passiivi aspekti tegusõnad, mille lõpus on **-ать (-ять)**, **-вать**: *читаемый, создаваемый, выполняемый, разрешаемый*;
2. tegusõnad, mille lõpus on **-ивать (-ивать)**: *подписываемый, разыскиваемый, усиливаемый*;
3. tegusõnad, mille lõpus on **-овать**: *организуемый, рекомендуемый, формируемый*.

Mitmetest sihilistest tegusõnadest ei ole võimalik moodustada oleviku passiivi kesksõnu: *клать, брить, печь, рвать, петь, брать jt.*

Mineviku passiivi kesksõnad moodustatakse perfektiivse aspekti sihilise tegusõna infinitiivi tüvest liidete **-нн-**, **-енн-** (**-ённ-**) ja **-т-** abil, lisades omadussõna ainsuse meessoos, naissoos või kesksõo lõpud või mitmuse lõpu.

Kesksõna moodustatakse liite **-нн-** abil, kui tüve lõpus on **-а (-я)**, **-е**: *прочитать – прочитанный, посла-ть – посланный, увиде-ть – увиденный*.

Liide **-ен-** (**-ённ-**) lisandub tüvele, mis lõpeb kaashääliku ja **и**-ga: *унес-ти – унесённый, роди-ть – рождённый, убед-и-ть – убеждённый*). Kui **и** ees infinitiivi tüves on häälikud **с, з, д, т, в, ст, зд**, siis nad vahelduvad järgmiste häälikutega **с, ш, ж, ч, ж-жд, вл, щ**: *носить – ношенный, заметить – замеченный, прославить – прославленный, просветить – просвещённый*.

Liidet **-т-** kasutatakse mõningates ühesilbilistes tegusõnades ja tegusõnades, mille lõpus on **-оть, -нуть, -ереть**: *проколоть – проколотый, запереть – запертый, покинуть – покинутый, одеть – одетый, мыть – мытый, снять – снятый*.

Mineviku passiivi kesksõnad moodustavad lühivormi lihtsalt: *прочитанная книга – книга прочитана, написанное письмо – письмо написано, открытое окно – окно открыто*.

Sõna lühivorm muutub soos ja arvus, kuid ei käändu. Täisvormi kasutatakse määrusena, lühivormi öeldistäitena.

Gerundiiv

Gerundiiv (деепричастие) – tegusõna muutumatu vorm, millel on tegusõna ja määrsõna tunnused.

Gerundiivil võib olla perfektiivne ja imperfektiivne aspekt. Imperfektiivse aspekti gerundiiv moodustatakse oleviku tüvest liidete

-а (-я) abil: *сидят – сидя, говорят – говоря, работают – работая, спешат – спеша, стучат – стуча.*

Moodustudes infinitiivist, millel on liide **-ва-**, säilitavad gerundiivid selle: *признавать – признавая, сознавать – сознавая, вставать – вставая.*

Gerundiividel, mis on moodustatud **-ся**-lõpulistest tegusõnadest, on lõpus liide **-сь**: *умываться – умываясь, одеваться – одеваясь.*

Imperfektiivse aspektiga gerundiive ei moodustata, kui:

1. tüvi koosneb ainult kaashäälikutest: *льют, шьют, пьют, ткнут;*
2. tüve lõpus on **з, к**: *бегут, берегут, пекут, текут;*
3. oleviku tüve lõpus on **ж, ш**, aga infinitiivi lõpus **з, с, ст, х**: *вяжут – вязать, мажут – мазать, пишут – писать, пляшут – плясать;*
4. tüves on liide **-ни-**: *пахнуть, мёрзнуть, сохнуть, мокнуть;*
5. tegemist on tegusõnadega *ехать, лезть, петь, хотеть.*

Перфекtiivse aspekti gerundiivid moodustuvad perfektiivse aspekti infinitiivi tüvest liidete **-в, -вши, -ши** abil.

Liite **-в** abil moodustuvad gerundiivid tegusõnadest, mille tüve lõpus on täishäälik: *узнать – узнав, написать – написав, заметить – заметив.*

Liidet **-вши** kasutatakse enesekohaste tegusõnadega: *учиться – учившись, обуться – обувшись.*

Mõningatest tegusõnadest moodustuvad perfektiivse aspekti gerundiivid liite **-а (-я)** abil: *принести – принеся, услышать – услыша, прочесть – прочтя, увидеть – увидя, прийти – придя.*

MÄÄRSÕNA

Oma tähenduse järgi jagunevad määrsõnad järgmistesse liikidesse:

1. **viisimäärsõnad**: *шагом, пешком, хорошо, плохо, красиво, громко, тихо, по-русски, по-новому, по-моему, критически, практически, вызывающе, торжествующе*;
2. **ajamäärsõnad**: *утром, вечером, летом, весной, сегодня, завтра, днём, ночью, накануне, всегда, порой, ежедневно, прежде*;
3. **kohamäärsõnad**: *езде, влево, вокруг, далеко, дома, здесь, там, вдаль, внизу, отсюда*;
4. **põhjusmäärsõnad**: *сгоряча, поневоле, спросонья*;
5. **otstarbemäärsõnad**: *нарочно, назло*;
6. **mõõdu- ja määrämäärsõnad**: *почти, слегка, слишком, совсем, чуть, вдвое, втрое, мало, много, весьма, приблизительно*.

Kvalitatiivsetest omadussõnadest moodustatud määrsõnadest, mille lõpus on -o, -e, saab moodustada võrdlusastmed (kesk- ja ülivõrre).

Võrdlusaste moodustatakse nagu ka kvalitatiivsetel omadussõnadel liidete **-ee**, **-ше**, **-е** abil: *быстро – быстрее, весело – веселее, далеко – дальше, тонко – тоньше, рано – раньше, громко – громче, глубоко – глубже, просто – проще, высоко – выше*.

Mõningatel juhtudel moodustatakse võrdlusaste teisest tüvest: *хорошо – лучше, плохо – хуже*.

Eesliide *по-* koos võrdlusastmes määrsõnadega annab neile pehmendava või tugevdava varjundi: *прийти пораньше, говорить попросте, читать погромче, приехать поскорее*.

Liitvõrdlusaste moodustatakse määrsõna algvõrde ja sõnade **более**, **менее** abil: *держаться более скромно, рассказать менее понятно, заниматься более систематически, изучать более глубоко*. Võrdlusastme lihtvorme kasutatakse rohkem kõnekeeles, liitvorme – kirjakeeles.

Määrsõna ülivõrret saab väljendada ainult keskvõrde ja asesõnade **всего**, **всех** abil: *больше всего его интересует живопись, прибежать быстрее всех*, aga samuti sõnade **наиболее**, **наименее** ja algvõrde abil: *наиболее удачно, наиболее полно, наименее выразительно*.

EESSÕNA

Eessõnad ei kuulu lauseliikmete hulka, vaid täpsustavad käändevormide tähendust. Koos käändevormidega väljendavad nad ruumilisi, ajalisi ja muid suhteid.

Ühe käändega kasutatavad eessõnad

Родительный	без, близ, вместо, возле, вокруг, для, до, у, из, из-за, кроме, около, от, против, среди
Дательный	к, благодаря, согласно, навстречу
Винительный	про, на, сквозь, через
Творительный	над, перед
Предложный	при

Kahe käändega kasutatavad eessõnad

Винительный и предложный	в, на, о (об)
Винительный и творительный	за, под, между

Kolme käändega kasutatavad eessõnad

Родительный, винительный и творительный	с
Дательный, винительный и предложный	о

Eessõnade peamised tähendused

Eessõnad genitiiviga (родительный падеж):

без

1. Kellegi, millegi puudumine	ехать без цели,
сидеть без света,
работать без отдыха
2. Puuduv kogus	без двух месяцев три года,
без десяти граммов килограмм,
без пяти минут три

близ

1. Juures, lähedal	близ моря,
около памятника |
|--------------------|-------------------------------|

вместо

1. Millegi asemel

вместо посещения Кадрiorга будет экскурсия в музей,
вместо гида пришёл фотограф

возле

1. Lähedal, kõrval

возле магазина, возле дома,
возле гостиницы

вокруг

1. Kellegi-millegi ümber, juures

сесть вокруг стола,
путешествие вокруг света,
ходить вокруг дома

для

1. Tegevus kellegi-millegi kasuks

купил мобильный телефон для мамы,
работать для достижения своей цели
для пользы дела,
остановились для отдыха
здание для библиотеки,
ваза для цветов

2. Tegevuse eesmärk

3. Objekti eesmärk

до

1. Piiri tähistamine ruumilistes, ajalistes, hulgalistes suhetes

до Москвы 700 километров,
дойти до станции,
до отхода поезда осталось пять минут,
работать до утра,
промокнуть до нитки

из

1. Tegevuse lähtekoht

приехать из деревни,
достать из кармана,
поезд из Москвы

2. Andmete, põlvnemise allikas

узнать из газет,
родом из крестьян

3. Materjal, millest ese on valmistatud

посуда из глины,
кольцо из золота

4. Tervik, millest eraldub osa

один из студентов,
из сочувствия,

5. Põhjused

из любви к природе

из-за

1. Tegevuse lähtekoht

из-за угла вышел человек,
из-за деревьев не видно солнца

2. Põhjus	из-за дождя отложили экскурсию, из-за тебя я опоздал
из-под	
1. Koht, kust tegevus lähtub (liikumine alt)	заяц выскочил из-под куста, из-под снега показались цветы, приехать из-под Москвы
2. Objekti eesmärk	банка из-под варенья, бутылка из-под лимонада
кроме	
1. Välja arvatud	пришли все, кроме тебя
около	
1. Kellegi-millegi lähedal	около леса, жить около моря
2. Ligikaudne aeg, määr	пройти около пяти километров, приду около двух часов, около килограмма
от	
1. Liikumise lähtekoht, -punkt	отъехать от города, уйти от семьи
2. Aeg	слепой от рождения, дети от трёх до восьми лет
3. Põhjus	бледный от страха, плакать от волнения
4. Märgib kõrvaldatavat eset, nähtust	освободиться от ошибок, таблетки от кашля
5. Kuuluvus	футляр от очков, крышка от чайника, ключ от шкафа
среди	
1. Ruumilised suhted	бродить среди полей, среди комнаты, среди сосен
2. Ajalised suhted	проснуться среди ночи, среди недели
3. Teiste hulgas	среди наших друзей много известных спортсменов
с (со)	
1. Ruumilised suhted	прыгнуть с парашютом, взять книгу со стола, идти с работы,

2. Ajalised suhted	картина с выставки с прошлого года, работать с утра до вечера
3. Põhjus	заплакать с горя, устать с дороги
у	
1. Millegi lähedal	стол стоит у окна, жить у моря
2. Kuuluvus	получить зачёт у преподавателя

Eessõnad datiiviga (дательный падеж):

к (ко)

1. Tähistab eset, kohta, isikut, millele- kellele tegevus on suunatud	бежать к лесу, повернуться к окну, ходить от дома к дому, письмо к родителям
2. Aeg	вернуться к ужину, приехать к отправлению поезда
3. Tegevuse eesmärk, ajend	приучить к порядку, готовиться к поездке
4. Tegevuse, eseme eesmärk	подарок ко дню рождения, предисловие к книге

благодаря

1. Põhjusel, eesmärgil, abil	благодаря отцу я знаю французский язык, благодаря дождям урожай был хороший
------------------------------	--

согласно

1. Vastavuses, kooskõlas	согласно закону, согласно договору
--------------------------	------------------------------------

по

1. Liikumine pinnal	идти по улице, бродить по лесу, ударить по столу, резьба по дереву, ходить по комнате
2. Tähistab objekti, mille abil toimub tegevus	говорить по телефону, передать по радио, ориентироваться по компасу
3. Tegevuse põhjus	отсутствовать по болезни, ошибиться по рассеянности
4. Tegevuse eesmärk	работать по озеленению города

5. Tegevuse viis, eesmärk	сказать по секрету, считать по порядку
6. Tähistab üheliigilisi esemeid, millega on seotud isikuid, aega, üks ja sama tegevus	книги по медицине, друзья по университету
7. Tegevuskoht	ходить по магазинам
8. Tegevuse, eriala liik	специалист по архитектуре, токарь по металлу
9. Tähistab sugulust, lähedust	родственник по матери, близкий по убеждениям

Eessõnad partitiiviga (винительный падеж):

в

1. Tähistab kohta, millele tegevus on suunatud	пойти в театр, вошёл в комнату, положить в карман, стучать в дверь, дорога вела в лес
2. Tegevuse eesmärk	сказать в шутку, ставить в пример
3. Tähistab sarnasust	характером в отца, лицом в маму
4. Tähistab hulka, kaalu, mõõtu	мороз в двадцать градусов, весом в три килограмма, в десять лет
5. Aeg	прийти в субботу, вернуться в обед, аптека открывается в десять утра

на

1. Tähistab kohta, kuhu tegevus suunatud	положить книгу на стол, лечь на диван, идти на работу, поехать на юг
2. Tähistab sarnasust	похож на отца, на брата
3. Aeg	поехать на неделю в деревню, ночь с субботы на воскресенье, вернуться на следующий день
4. Tegevuse eesmärk	отдать на воспитание, идти на тренировку, разрешение на проезд,
5. Tähistab hulka, määra	бег на сто метров, купе на двоих

под

1. Märgib kohta, millest allapoole tegevus on suunatud	поставить чемодан под кровать,
положить подушку под голову
2. Aeg	под праздник,
под утро
3. Tähistab helisid, mis saadavad tegevust	петь под гитару,
закончить речь под аплодисменты,
4. Eeseme eesmärk	банка под варенье,
склад под овощи
5. Tähistab käendust	выдать под расписку,
дать денег под проценты

с

1. Tähistab hulka, määra	отдохнуть с полчаса,
ростом с меня |
|--------------------------|---------------------------------------|

через

1. Tähistab ruumi	перейти через улицу,
смотреть через очки,
дорога через лес
2. Tähistab aega	приду через час,
через год окончу университет
3. Tähistab isikut või vahendit, mille abil tegevus toimub	сообщить через друга,
послать письмо через сестру

Eessõnad instrumentaaliga (творительный падеж):**за**

1. Tegevuskoht	жить за рекой,
сидеть за столом,
за домом расположен сад
2. Eesmärk	идти за билетом,
пришёл за квитанцией
3. Järgnevus	за горем приходит радость,
год за годом
4. Aeg	читать газету за завтраком,
говорить за чаем,
за работой время бежит быстро
5. Tähelepanu objekt	следить за чистотой,
ухаживать за больным
6. Põhjus	за неимением времени,
наблюдать за порядком

между

1. Ruum	между окном и дверью стоял стол,

2. Tähistab vastastikusi suhteid
3. Tähistab erinevusi

между 1991 и 1998 годами,
между 10 и 11 часами утра
договор между двумя странами
между сестрой и братом большая
разница в возрасте

над

1. Ruum

над лесом поднялся туман,
дом стоит над рекой

перед

1. Ruum
2. Aeg
3. Tegevus, seisukord

перед домом сад,
стоять перед памятником
читать перед сном,
перед рассветом началась гроза
долг перед слушателями,
извиниться перед девушкой за
опоздание

под

1. Koht
2. Tingimus

лежать под одеалом,
плыть под мостом
сообщить под секретом,
под предлогом болезни

с (со)

1. Samaaegsus, ühisus
2. Tegevusvorm
3. Tegevuse eesmärk
4. Koht
5. Aeg
6. Vastastikune tegevus

дождь со снегом,
мешок с яблоками,
спортивная сумка с личными
вещами
одеваться со вкусом,
ждать с нетерпением,
подняться с трудом
явиться с предложением,
обратиться с просьбой
граница с Латвией,
сидеть рядом с сестрой
встать с рассветом,
с восходом солнца
спорить с друзьями,
познакомиться с девушкой

Eessõnad prepositsionaaliga (предложный падеж):

в

1. Koht

жить в деревне,
работать в университете

2. Seisukord

быть в восторге,
готовиться в спешке
приехать в августе,
в 1999 году

3. Aeg

на

1. Koht

сидеть на стуле,
работать в аптеке,
учиться на курсах
на следующей неделе,
вернуться домой на рассвете
ехать на машине,
работать на компьютере,
плыть на пароходе

2. Aeg

3. Vahend

о

1. Tähistab kõne teemat
või mõtiskluste objekti

плакать о прошлом,
говорить о последних событиях

по

1. Aeg

по окончании университета,
поступить на работу,
по приезде в город обменять валюту

при

1. Aeg

при жизни,
при отъезде на юг

2. Koht

жить при дворце,
курсы при университете

3. Tingimus

при желании можно всего достичь

SIDESÕNA

Sidesõnad seovad lauseid ja lauseliikmeid. Sidesõnad on rinnastavad ja alistavad.

Rinnastavad sidesõnad jagunevad:

1. Ühendavad: **и, да, тоже, также, ни – ни**

Näiteks:

В саду растут яблони и груши.

Сегодня не получал ни газет, ни писем

2. Eraldavad: **то – то, или – или, либо – либо, не то – не то, то ли – то ли**

Näiteks:

На улице то дождь, то солнце.

Не то он завидовал сестре, не то жалел её.

3. Vastandavad: **а, но, да, однако, зато**

Näiteks:

Солнце село, но в лесу ещё светло.

Я немного колебался, однако согласился.

Alistavad sidesõnad seovad pea- ja kõrvallauseid. Nad jagunevad järgmiselt:

1. Ajasidesõnad: **когда, как, едва, пока, лишь, лишь только, как только, едва только, между тем как, после того как, прежде чем, только что, в то время как**

Näiteks:

Как только я открыл окно, комната наполнилась запахом цветов.

Едва я успел надеть пальто, как пошёл дождь

2. Põhjuslikud: **потому что, оттого что, так как, вследствие того что, благодаря тому, что, в силу того, что, из-за того, что**

Näiteks:

Он решил пойти в кафе перекусить, так как почувствовал голод.

3. Tingimuslikud: **если, если бы, ли, как скоро**

Näiteks:

Если вы настаиваете, то я остаюсь.

Раз ты не устал, то нечего лежать на диване.

4. Seletavad: **что, чтобы, будто бы, как**

Näiteks:

Он заметил, что стало светать.

Ей приснилось, будто бы она идёт по снегу.

5. Võrdlevad: **как, будто, как бы, как будто, словно, точно, что, подобно тому как, чем, равно как**

Näiteks:

Минуты две было тихо, словно все уснули.

Он вбежал так быстро, как будто за ним гнались.

6. Eesmärgi väljendavad: **чтобы, затем чтобы, для того чтобы**

Näiteks:

Он старался казаться весёлым, чтобы не вызвать подозрения.

Я зашёл к другу, чтобы вместе с ним отправиться на экскурсию.

7. Mõõndust väljendavad: **хотя, хотя бы, несмотря на то что, между тем как, только бы, лишь только бы**

Näiteks:

Хотя дело шло к вечеру, жара не спадала.

Несмотря на то, что с утра шёл дождь, мы всё-таки отправились на экскурсию по старому городу

8. Tagajärge väljendavad: **так что, до того что, столько**

Näiteks:

Дом стоял на горе, так что всё вокруг было хорошо видно.

Марика до того расстроилась, что забыла записать номер его телефона.

KILDSÕNAD ehk PARTIKLID

Partiklid jagunevad tähenduse järgi järgmistesse gruppidesse:

1. Näitavad: **вон, вот**

Näiteks:

Вон твой дом.

2. Määravad: **именно, подлинно, точно, ровно, точь в точь, в точности, как раз, приблизительно**

Näiteks:

Мне нужна именно эта книга.

Вернусь приблизительно в десять часов.

3. Eraldavad: **только, лишь, почти, единственно, исключительно, только лишь**

Näiteks:

Мне только бы добраться до дома.

В тишине ночи был слышен лишь лай собак.

4. Kinnitavad: **да, точно, так**

5. Eitavad: **не, ни, нет**

Näiteks:

Да, согласен с тобой.

Нет! Никогда я зависти не знал.

Стой здесь и ни с места.

6. Küsivad: **а, да, ни, да ни, или, разве, неужели, ли**

Näiteks:

Долго ли туда добираться?

Нравится эта книга, а?

7. Modaalsed: **пусть, пускай, бы, давай, мол, дескать, ну, едва ли, вряд ли, пожалуй, как будто, будто бы, словно**

Näiteks:

Теперь давай поговорим.

Вряд ли я соберусь приехать к тебе.

8. Tuletuslikud: **кое-, -то, -либо, не-, ни-, -нибудь, -таки.**

Nende abil moodustatakse umbmäärased ja eitavad asesõnad *кое-что, что-то, нечто, некоторый, никакой jt.*